

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Politické aspekty územní samosprávy – volební
chování obyvatel ve městě Jičín**

Radek Žalský

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Radek Žalský

Hospodářská politika a správa

Název práce

Politické aspekty územní samosprávy – volební chování obyvatel ve městě Jičín

Anglický název

Political Aspects of Local Government – Voting Behaviour of Inhabitants in Jičín

Cíle práce

Cílem práce je ověřit uplatnitelnost sociálně strukturálního modelu volebního chování. Ten bývá obvykle využit při interpretaci výsledků voleb ve volbách národních politických sborů. Otázkou však zůstává, zda lze obdobné interpretace využít také v případě voleb zastupitelstva obce, byť by se jednalo o obec v českých podmínkách relativně velkou.

Metodika

Práce bude pojata jako případová studie. Objektem zájmu budou výsledky voleb elektorátu města Jičín. Subjekty šetření budou voliči, kteří se účastní voleb místního zastupitelstva. Data vhodná k analýze budou získána prostřednictvím dotazníkového šetření. Práce se dále bude opírat o data Českého statistického úřadu (zejména volební data). Použity budou také dokumenty místních politických subjektů, zápisy z jednání zastupitelstva, apod.

Rozsah textové části

60 – 80 stran

Klíčová slova

politická strana, sociální struktura, územní samospráva, volby, volební chování, výsledky voleb, zastupitelstvo obce

Doporučené zdroje informací

BALÍK S., Komunální politika Obce, aktéři a cíle místní politiky. Praha: Grada Publishing a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2908-4.

Čmejrek J., Obce a regiony jako politický prostor. Praha: Alfa Publishing, 2008. ISBN 978-80-87197-00-4. Kostecký, Tomáš. 2009. Regionální rozdíly ve volebních výsledcích v České republice parlamentní volby

1996-2006. Evropská volební studia / European Electoral Studies 4 (2): 124-134. ISSN 1801-6545.

Matějů P., Vlachová K. Nerovnost, spravedlnost, politika – Česká republika 1991-1998. Praha: Slon, 2000. ISBN 80-85850-82-6.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 ZS

Vedoucí práce

Ing. Radek Kopřiva, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 12. 11.2014

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

V Praze dne 23. 11. 2015

Elektronicky schváleno dne 13. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan PEF ČZU

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Volby a volební chování obyvatel obce Jičín" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 23. 11. 2015

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu své práce ing. Radku Kopřivovi, Ph.D., za příkladné vedení mé práce, odbornou pomoc, cenné rady a připomínky, bez nichž by tato diplomová práce nemohla být vytvořena.

Politické aspekty územní samosprávy – volební chování obyvatel ve městě Jičín

Political Aspects of Local Government – Voting Behaviour of Inhabitants in Jičín

Souhrn

Diplomová práce se zabývá analýzou voleb a volebního chování obyvatel obce Jičín v období 2002 – 2014. Volební chování voličů je zkoumáno na volebních výsledcích voleb do obecního zastupitelstva. V práci se zjišťuje, zda platí, že příslušníci socioekonomických skupin obyvatelstva, kteří se řadí do nižších pater sociální struktury, podporují levicové strany, přičemž politická orientace voličů z vyšších vrstev má naopak pravicový charakter. Zda inklinují obyvatelé Jičína spíše k pravicovým hodnotám a zda míra stability volebního chování občanů města Jičín je vyšší v případě pravicových stran. V diplomové práci bude představen samotný okres Jičín z geografického a socioekonomického hlediska. Práce dále hledá souvislosti mezi strukturálními charakteristikami obyvatelstva obcí regionu a volebními výsledky sledovaných politických subjektů. Struktura voličů levice a pravice. Popis voleb, základní funkce voleb, popis základních technik voleb, volební práh.

Summary

The thesis deals with an analysis of elections and the electoral behavior of inhabitants of Jicin in the period 2002 - 2014. The electoral behavior of voters is examined in the results of elections to the municipal council. The work tries to ascertain whether it applies to members of socio-economic groups, who belong to the lower levels of social structure, promote left-wing parties, while political affiliations of voters from higher layers on the other hand the right-wing character. Whether Jičín residents inclined rather right-wing values and whether the rate stability of electoral behavior of citizens of the town of Jicin is higher in the case of right-wing parties. In the dissertation, the district of Jicin itself will be presented from the geographical and socio-economic aspect. The thesis also looks for relationships between the structural characteristics of the population of villages in the region

and the election results of the monitored political subjects. The structure of left- and right-wing voters. A description of the elections, the basic functions of elections, a description of the basic equipment of elections, and the electoral threshold.

Klíčová slova: volby; volební chování; volební právo; volební systém; volební výsledky; obec; politické strany

Keywords: elections; electoral formula; electoral law; electoral system; party identification; political actors; voting behavior

Obsah

1	Úvod.....	5
1.1	Cíle a metody práce	6
2	Teoretická východiska	7
2.1	Demokracie – základní teoretické přístupy	7
2.2	Participace občanů na veřejném životě demokratických společností	11
3	Lokální demokracie	14
3.1	Typologie lokálních modelů demokracie	14
3.2	Komunální volební systém v ČR	16
3.3	Politické subjekty komunální politiky	17
4	Volební chování	20
4.1	Teorie a výzkum volebního chování.....	20
4.2	Sociální determinanty volebního chování.....	24
4.3	Hodnotové postoje, dimenze levice-pravice	25
4.4	Vliv volebního systému na volební chování.....	27
5	Případová studie města Jičína	28
5.1	Charakteristika města Jičína	28
5.2	Město Jičín a jeho historie	29
5.3	Obyvatelstvo obce Jičín	32
5.4	Doprava.....	39
5.5	Zdravotní a sociální péče	39
5.6	Sport, rekreace, volný čas	39
5.7	Průmysl a technická infrastruktura Jičína	40
5.8	Místní politické subjekty	41
5.8.1	Občanská demokratická strana (sdružení ODS a nezávislých kandidátů)	41
5.8.2	Česká strana sociálně demokratická	42
5.8.3	Komunistická strana Čech a Moravy.....	44
5.8.4	KDU – ČSL	44
5.8.5	Volba pro město	45
5.8.6	Sdružení pro Jičín	46
5.8.7	Jičínský demokratický klub	46
5.8.8	ANO 2011	47
5.8.9	TOP 09.....	47
5.8.10	Věci veřejné – Patrioti pro Jičín	48
6	Volby a volební výsledky	49
6.1	Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2002	49
6.2	Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2006	51
6.3	Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2010	53
6.4	Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2014	55
6.5	Pol. subjekty a jejich vol. výsledky v obci Jičín v r. 2002, 2006, 2010 a 2014... ..	57
7	Kvantitativní výzkum	58

7.1	Dotazník.....	58
7.2	Interpretace výzkumu	59
7.2.1	Rozdíly ve volebním chování sociálně a ekonomicky odlišných skupin obyvatel.....	59
7.2.2	Rozdíly ve volebním chování obyvatel na škále pravice-levice.....	66
7.2.3	Stabilita volebního chování obyvatel	67
7.2.4	Další faktory ovlivňující volební chování obyvatel	69
8	Závěr	71
9	Zdroje.....	73
10	Přílohy.....	77
10.1	Příloha č. 1 – Seznam tabulek.....	77
10.2	Příloha č. 2 - Průvodní dopis dotazníku.....	78
10.3	Příloha č. 3 - Dotazník	79

1 Úvod

Volby jsou v zastupitelské demokracii významným a základním mechanismem, pomocí kterého může občan projevit svůj názor a podílet se na rozhodování o věcech veřejných. Ve volbách občan volí svého zástupce a předává mu některé své pravomoci, vítěz resp. zvolený zástupce získává právo rozhodovat o zásadních věcech dotýkajících se všech obyvatel. Každý by se proto měl účastnit ve všech volbách, kde je mu to umožněno.¹

Bylo by však mylné domnívat se, že vysoká účast ve volbách vypovídá o dokonalém demokratickém systému. Mnohdy je totiž opak pravdou a nejvyšší volební účast bývá v diktaturách a totalitních režimech.

Volební účast bývá ztotožňována s mírou zájmu občanů o veřejné záležitosti, nebo také s tím, nakolik jsou občané frustrováni politickou situací ve své zemi, v kraji či obci. Je-li voličů málo, může to znamenat, že si občané myslí, že svojí účastí ve volbách stejně ničeho nedosáhnou. Ale i tam, kde jsou lidé obecně spokojeni s místními poměry, bývá většinou účast malá. Občané spoléhají na to, že situace zůstane dobrá, a když není potřeba změny, není nutné se ani účastnit voleb.

Velká neúčast ve volbách však nahrává stranám založeným spíše na stranické disciplíně než na principu občanských sympatií. Z tohoto hlediska pak mohou být volby coby široké vyjádření vůle občanů částečně paradoxem, kdy strany extremistické nebo strany s totalitárními sklony mající ukázněné voliče, kteří se voleb vždy zúčastní, dosáhnou větší podíl na rozhodování, než by jim náleželo podle sympatií, jaké ve společnosti ve skutečnosti mají.

Od počátku devadesátých let dochází k transformačnímu procesu veřejné správy, jehož součástí bylo obnovení územní samosprávy. R. Kopřiva ve své práci uvádí, že možnost obcí spravovat samostatně své záležitosti přispěla k vzniku nových úrovní rozhodování. Zájem o občanské aktivity se tak rozšířil vedle celonárodní úrovně o úroveň subnacionální. V souvislosti s tím začal být politický proces jako předmět zájmu společenskovedních disciplín pojímán víceúrovňově. Samostatně je studována politika na národní, popř. nadnárodní úrovni, ale také na úrovni lokální nebo regionální.²

V této práci budou rozebírány volby a volební chování obyvatel na lokální úrovni. Bude řešena případová studie obce Jičina. V minulém století byl Jičín městem úřadů a škol.

¹ <http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=132561>

² www.pef.czu.cz/cs/?dl=1&f=13036

V období před rokem 1989 se v obci vyskytovaly jevy typické pro tehdejší maloměsta. Začátkem 21. století se z původního centra převážně zemědělsko - průmyslové výroby přeměnil Jičín na obec s velkou průmyslovou zónou, kde je zaměstnána značná část obyvatel Jičína. Výrazně se změnil vzhled Jičína, vybuďovala se lepší infrastruktura. Vzhledem k poloze na pokraji Českého ráje a bohaté historii hraje v životě Jičína významnou roli také turistický ruch.

1.1 Cíle a metody práce

Fungování územní samosprávy přispělo k vytvoření řady přístupů, které poskytují různé pohledy na lokální demokracii. V jednotlivých územně samosprávných celcích se základní principy fungování demokracie neodlišují, liší se však dle parametrů určujících její podobu. Velký důraz je v této souvislosti kladen na odlišnosti v sociální struktuře obyvatel, počtu obyvatel, počtu nezaměstnaných, geografické poloze atd.

Tato diplomová práce se pokusí nalézt odpověď na otázku, zda a případně z jakého důvodu, došlo v průběhu volebních období od r. 2002 do r. 2014 k významným změnám volebních preferencí při volbách do obecního zastupitelstva ve městě Jičín. Budou potvrzeny či vyvráceny následující hypotézy:

Hypotéza 1: Existuje přímá spojitost statusu jedince s jeho volebním chováním? Platí, že příslušníci socioekonomických skupin, kteří se řadí do nižších pater sociální struktury, podporují levicové strany, přičemž politická orientace voličů z vyšších vrstev má naopak pravicový charakter?

Hypotéza 2: Inklinují obyvatelé Jičína spíše k pravicovým hodnotám?

Hypotéza 3: Je míra stability volebního chování občanů města Jičín vyšší v případě pravicových stran?

Výzkum volebního chování voličů bude vycházet jednak z výsledků komunálních voleb v obci Jičín, a dále z výsledků dotazníkového šetření náhodného vzorku respondentů. Tyto dva zdroje budou vzájemně porovnány a bude provedena analýza získaných dat.

V první řadě budou analyzovány volby v letech 2002 - 2014 do zastupitelstva obce Jičín. Bude sledováno, jakým způsobem se proměnily preference obyvatel města, a které politické celky dominovaly. Nakonec bude posouzena volební nálada z roku 2014, načež budou přednostně aplikovány poznatky z dotazníkového šetření. Po analýze těchto informací bude provedena syntéza získaných výsledků a budou interpretovány závěry.

2 Teoretická východiska

2.1 Demokracie – základní teoretické přístupy

*"Demokracie představuje takovou vládu, která je ustanovena souhlasem lidu, je vykonávána za účelem dosažení společného blaha všech lidí a na které se účastní široká veřejnost."*³

Demokracie jako pojem má své kořeny již ve starověkém Řecku. Tento termín je odvozen od řeckých slov demos, tedy lid, a kratein, tedy vládnout. V této době „přišla nová představa o možném politickém systému, ve kterém má svrchovaný lid nejen právo sám si vládnout, ale vlastní také všechny zdroje a instituce k tomu nezbytné.“⁴ V antickém Řecku však demokracie, jak ji známe dnes, neexistovala, neboť řecký politický systém fungoval jako vláda většiny, a tudíž byla demokracie *"spíše předmětem teoretických úvah filosofů než politickým systémem, který by lidé opravdu přijímali a praktikovali."*⁵

Pojem demokracie je v dnešní době často omílán, neboť se jedná o fenomén 20. a 21. století. Tento pojem však nemá pouze jedinou definici a proto je nutné v úvodu kapitoly vymezit jeho význam. Vůbec první významná osobnost, která lidem představila určitou podobu demokracie, byl Abraham Lincoln, který popisoval demokracii jako vládu lidu, jejíž legitimita plyne z lidu samotného, přičemž zdůrazňoval, že právě ona demokracie podporuje veřejné blaho a zajišťuje práva jednotlivců.⁶ Dnes však můžeme obecně říci, že demokracie je politický systém založený na právu každého obyvatele podílet se na vládě a rozhodovat o společných záležitostech. Další velikan, Winston Churchill, o demokracii řekl: „*Liberální*

³ HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. Brno, 2007. s. 16. ISBN 978-80-210-4249-0.

⁴ DAHL, R. *Demokracie a její kritici*. 1. vyd. Praha: VICTORIA PUBLISHING, 1995. Str. 17. ISBN 80-85605-81-3.

⁵ DAHL, R. *O demokracii*. Praha, 2001. s. 9. ISBN 80-7178-422-2.

⁶ HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. Brno, 2007. s. 16. ISBN 978-80-210-4249-0.

*demokracie je ten nejhorší způsob vlády, jaký si umím představit. Až na to, že neexistuje žádný lepší.*⁷

Jak již bylo řečeno, demokracie má za sebou dlouhou historii od dob starověkého Řecka, a proto existuje mnoho teorií a přístupů k pojmu demokracie. V první řadě je vhodné přiblížit původní klasickou teorii demokracie, neboť právě ona je základním stavebním kamenem. K této teorii můžeme přiřadit dva největší myslitele a filozofy této doby, a to Platóna a posléze Aristotela. Demokracie dle nich byla určitou formou diskuze veřejnosti, která však byla velice nedokonalá. Platón zhodnotil *"za hlavní slabinu demokracie to, že v ní získává navrch skupina demagogů, kteří představují vedoucí sílu každé demokracie."*⁸ Dle něj je jediným východiskem vláda spravedlivých⁹, tedy nejschopnějších a nejvzdělanějších. Vedle něj Aristoteles vidí řešení v kombinaci vlády nemajetných a majetných. Sám říká, že *„v demokracii se pojem lidu zužuje na chudou většinu a není stejně respektován zájem a právo všech.“*¹⁰ Athénskou demokracii formuloval pomocí čtyř základních předpokladů Svensson, který uvádí politickou rovnoprávnost participovat na veřejném životě, přímou účast na shromážděních, speciální volební metody a krátkodobé funkční období.¹¹ V praxi však tyto znaky často naplněny nebyly, dominantní postavení zůstalo v rukou řečníků, vojenských vůdců a majetných lidí. Dahl ve své publikaci uvedl, že ani v Řecku a ani v Římě nedosáhla demokratizace takové úrovně, aby bylo více svobodných občanů než poddaných.¹²

Dalším velkým kritikem demokracie byl v 18. století Charles Louis de Montesquieu, který navazoval na názory antických filozofů. Ani on nevnímal demokracii jako ideální politický systém, upozorňoval zejména na nerovnost a diskriminaci. Dle něj *„princip demokracie zaniká nejen tehdy, kdy se vytrácí smysl pro rovnost, ale i tehdy, kdy se princip rovnosti*

⁷ AZ citáty. © 2009–2015 Citáty [online]. [cit. 7. 10. 2015]. Dostupné z: <http://azcitaty.cz/winston-churchill/3416/>

⁸ CABADA, L. KUBÁT, M. a kol. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 309. ISBN 987-80-7380-076-5.

⁹ PLATÓN. *Ústava*. Překlad František Novotný. 4. opr. vyd. Praha: OIKOYMENH, 2005. s. 88. ISBN 80-7298-142-0.

¹⁰ CABADA, L. KUBÁT, M. a kol. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 311. ISBN 987-80-7380-076-5.

¹¹ SVENSSON, P. *Teorie demokracie*. Brněnské přednášky. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1995. s. 20. ISBN: 808595902X.

¹² DAHL, R. *Demokracie v právním státě?* 2. vyd. Praha: Nadace Readers International, 1995. s. 5. ISBN 80-901813-1-7.

dovádí do krajnosti a všichni se chtějí rovnat vládcům, které si ze svého středu zvolili. Lid, který nedokáže strpět ani moc, kterou sám svěřil, chce pak všechno činit sám, chce rozhodovat místo senátu, chce řídit místo úřadů a chce všechny soudce zbavit moci.“¹³

Neoklasické teorie, které jsou výsledkem moderní doby, se naopak věnují reálné podobě demokracie a ostře kritizují klasické teorie, které se z velké části opírají o idealismus. Mezi hlavní představitele lze zařadit Josepha A. Schumpetera. Schumpeter odmítal známou koncepci, že voliči mají vliv na vládu v zemi, neboť dle něj není průměrný volič dostatečně vzdělaný, může být snadno manipulován a politici si tak ve značné míře opět dělají, co chtějí. Sám Schumpeter ve své publikaci píše: *"demokratická metoda je takové institucionální uspořádání pro činění politických rozhodnutí, které uskutečňuje obecné blaho tím, že umožňuje lidu rozhodovat prostřednictvím volby jednotlivců, kteří se scházejí ve shromáždění, aby konali vůli lidu."*¹⁴ Podle něj jsou východiskem fungující demokracie pravidelné volby, které zvyšují odpovědnost politiků.

Posledním politologem, jehož názor bude uveden, je Robert Dahl. Podobně jako Schumpeter se i on zabývá srovnáním ideální demokracie a praxe. Dahl však vyzdvihuje zejména myšlenku, že moc v demokraciích je velice rozptýlená, a proto nemůže být její fungování dostatečně efektivní. Dle něj úroveň moderních demokracií není to, co by mohl považovat na vrchol politické demokracie, neboť politický vliv je rozdělen velmi nerovnoměrně.¹⁵ Podle Dahla je jedinou formou udržitelné demokracie tzv. polyarchie. Ve své publikaci uvádí, že ideál demokracie neexistuje, a proto běžnou formu demokracie pojmenoval právě termínem polyarchie, která se může demokracii blížit. V rámci polyarchie definoval Dahl sedm základních znaků, a to:

- volené vládní úředníky,
- pravidelné a svobodné volby,
- všeobecné volební právo,
- právo být volen,
- svobodu projevu,

¹³ VALEŠ, L. *Dějiny politických teorií*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 188-189. ISBN: 978-80-7380-031-4.

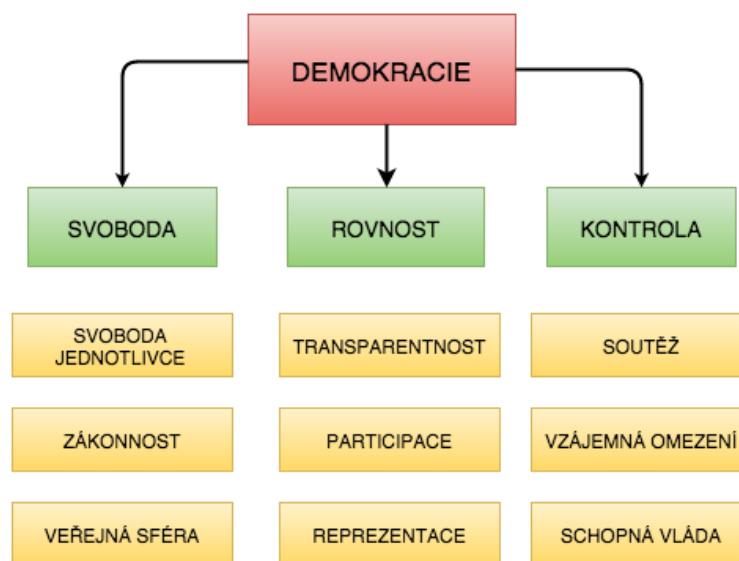
¹⁴ SCHUMPETER, J. A. *Capitalism, Socialism and Democracy*. London, 2010. s. 250. ISBN 978-1169832121.

¹⁵ DAHL, R. *Demokracie v právním státě?* 2. vyd. Praha: Nadace Readers International, 1995. s. 6. ISBN 80-901813-1-7.

- alternativní informace,
- svobodu sdružování.¹⁶

Teorie demokracie také pracuje s dělením na směry, ke kterým můžeme jednotlivé autory přiřadit. Hloušek a Kopeček ve své publikaci zdůrazňují normativní a empiricky orientovaný pohled na demokracii.¹⁷ Normativní teorie dávají do popředí hodnoty. Normativní pojetí říká, „*k jakým cílům a ideálům má daný systém směřovat, jaké mechanismy má využívat a o jaké hodnoty se opírat*“¹⁸ Empiristé naopak kladou důraz na realitu, jak daný systém má fungovat a na jakých základech má v praxi stavět.

Moderní demokracie dnes představuje komplexní systém, který sestává z mnoha komponentů a faktorů, které ji ovlivňují. V návaznosti na Dahlova idealistickou koncepci byl vypracován tzv. *Democracy Barometer*¹⁹, který představuje všechny aspekty, kterými by se měla demokracie v reálném světě vyznačovat. Kvalitní demokracie by měla stát na třech základních pilířích, a to na svobodě, rovnosti a kontrole.²⁰

¹⁶ DAHL, R. *Demokracie v právním státě?* 2. vyd. Praha: Nadace Readers International, 1995. s. 202. ISBN 80-901813-1-7.

¹⁷ HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. *Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. Str. 20. ISBN 80-210-3195-6.

¹⁸ HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. *Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. Str. 23. ISBN 80-210-3195-6.

¹⁹ BÜHLMANN, M. a kol. *The Democracy Barometer: A New Instrument to Measure the Quality of democracy and its Potential for Comparative Research.* European Consortium for Political Research [online]: 2011. s. 3. [cit. 8. 10. 2015]. Dostupné z: http://www.democracybarometer.org/Papers/eps201146_AOP.pdf

²⁰ BÜHLMANN, M. a kol. *The Democracy Barometer: A New Instrument to Measure the Quality of democracy and its Potential for Comparative Research.* European Consortium for Political Research [online]: 2011. s. 3. [cit. 8. 10. 2015]. Dostupné z: http://www.democracybarometer.org/Papers/eps201146_AOP.pdf

První uvedený aspekt, svoboda, představuje nejdůležitější princip každého právního státu, neboť se jedná o základní lidské právo každého. Svoboda zahrnuje tedy svobodu jednotlivce, dále i zákonost, která chrání před narušováním oné osobní svobody státem či jinými jednotlivci. Veřejná sféra je potom výsledkem svobody, která dává možnost sdružovat se.

Rovnost je dle Bühlmana založena na transparentnosti systému, participaci voličů a reprezentaci politickými vůdci. Transparentnost nám zaručuje zveřejňování informací. Druhým aspektem je participace, která zaručuje, že každému občanovi svědčí všeobecné rovné hlasovací právo. Reprezentace by posléze měla být založena na odpovědnosti politiků.

Pod pojem kontrola potom autor řadí soutěž, vzájemná omezení a schopnou vládu. Kontrola demokracie spočívá zejména v pravidelně se opakujících volbách a omezených volebních obdobích. Další složkou kontroly je princip brzd a rovnováh, na kterém je založena dělba moci v právním státě. Aby byla moc ve státě legitimní, musí být zaručeny svobodné volby a pluralita volebních stran neboli svobodná politická soutěž.

2.2 Participace občanů na veřejném životě demokratických společností

Demokracii lze klasifikovat z mnoha hledisek a jedním z nich je právě míra účasti voličů na veřejné moci. Dle toho můžeme demokracii rozdělit na dva základní typy, a to na zastupitelskou a přímou. Zřejmě nikdy se nesetkáme s politickým systémem, který by se dal jednoznačně podřadit pod toto dělení, neboť se jedná o formy „*keré někdy silně „přesahují“ mimo jejich rámeček, nicméně vždy jsou od jednoho z nich zařaditelné nebo alespoň k němu mají úzkou vazbu.*“²¹ Pokud jde o participaci v přímé demokracii, lid vykonává státní moc přímo, referendem či jinou iniciativou. Hlavním teoretikem, který se věnoval přímé demokracii, byl Jean-Jacques Rousseau, který pracoval s pojmem společenská smlouva. Ta je podle něj stěžejním pramenem legitimacy moci v demokracii. Rousseau říká, že právě aktivní participace vzbuzuje v lidech pocit odpovědnosti a vůli vyjádřit se. „*Společenská smlouva zakládá mezi občany takovou rovnost, že se všichni zavazují za týchž podmínek a mají se všichni těšiti týmž právům. Každý právoplatný akt obecné vůle zavazuje nebo prospívá stejně všem občanům*“²² Naproti tomu u zastupitelské

²¹ HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. *Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. Str. 24. ISBN 80-210-3195-6.

²² ROUSSEAU, J. *O společenské smlouvě, neboli, O zásadách státního práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2002, 157 s. 42. ISBN 80-864-7310-4.

demokracie se typicky setkáváme s reprezentanty, kteří figurují jako prostředníci moci lidu. Tomuto konceptu se věnoval Charles Louis Montesquieu, a to zejména v knize *O duchu zákonů*. V zastupitelské demokracii občané z části omezují svoji moc ve prospěch zvolených autorit, které činí konečná rozhodnutí.

Participace občanů na veřejném životě se projevuje v několika rovinách. V první řadě můžeme jmenovat účast na volbách, tedy pasivní volební právo, které náleží každému občanovi za splnění zákonných podmínek, což je upraveno v Ústavě České republiky. Konkrétně článek 18, odstavec 3, říká, že právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.²³ Dalším projevem občanské participace je aktivní volební právo, upravené v článku následujícím. Ústava říká, že do Poslanecké sněmovny může být zvolen každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl věku 21 let, a že do Senátu může být zvolen každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl věku 40 let.²⁴ Aktivní volební právo se však projevuje i mimo přímou kandidaturu do Parlamentu České republiky, a to například ve formě pouhého členství v politické straně, či organizace protestních akcí, jakož i petiční právo.

Teoretickou koncepci úrovní občanské participace vypracoval A. Fung, který vytvořil pyramidu pěti schůdků poskládaných dle míry uplatňování občanského vlivu.²⁵

²³ Článek 18. Česká republika. *Ústava České republiky*. In Sbirka zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1, s. 2-16. ISSN 1211-1244.

²⁴ Článek 19. Česká republika. *Ústava České republiky*. In Sbirka zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1, s. 2-16. ISSN 1211-1244.

²⁵ Zdroj: Vlastní zpracování na základě FUNG, A. *Varieties of Participation in Complex Governance*. s. 70.

Fung do první fáze dosadil osobní zájmy účastníků. Podle něj jsou občané pouze pasivními aktéry politického života, kterým jsou sdělovány informace. Na dalším schodku se občané účastní diskuzí, na kterých vyjadřují své názory. Díky komunikaci se dostávají do další fáze, kde dochází k tzv. mobilizaci veřejného mínění. Právě během konzultací a poradenství již může běžný občan ovlivnit výsledek rozhodovacího procesu. Spoluvláda následně představuje spolupráci občanů a politických představitelů, jejímž výsledkem je tvorba strategie veřejné politiky. Poslední fází je přímý výkon moci, kdy sami občané rozhodují o veřejných záležitostech.²⁶

Vedle úrovně občanské participace lze také rozeznávat k tomu využívané nástroje. Vančura rozeznává pět hlavních atributů uplatňujících se v lokální demokracii. Podle něj se jedná o občanskou aktivitu a organizaci, vzdělání o demokracii, plnou dostupnost informací o činnosti veřejné správy všem občanům, veřejnou debatu a občanskou kontrolu.²⁷ Vančura říká, že hlavní složkou občanské participace je právě obousměrná komunikace mezi občanskou společností a veřejnou správou.²⁸ „*Občanská společnost je nezávislá samoregulující se sféra společnosti, ve které se její členové dobrovolně zapojují do veřejných aktivit za účelem naplňování zájmů individuálních, skupinových či národních v rámci legálně nastaveného vztahu mezi státem a společností.*“²⁹ Hlavní složkou této komunikace jsou pravidelně opakující se volby, které zrcadlí důvěru a sympatie voličů.

Čmejrek, Bubeníček a Čopík tuto teorii dále rozvíjí a zdůrazňují nástroje zapojování občanů do veřejného života konkrétní komunity.³⁰ Podle nich existuje několik participačních metod, podle kterých se mohou občané účastnit politického dění v různé míře a podobě. Autoři uvádí zejména občanské místní iniciativy, místní referenda, odvolání a participační rozpočtování. Skrze občanské iniciativy mohou lidé prosazovat určité cíle a obvykle působí

²⁶ FUNG, A. *Varieties of Participation in Complex Governance*. Public Administration Review [online]. 2006a, vol. 66, s. 69. [cit. 7. 10. 2015]. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1540-6210.2006.00667>

²⁷ VANČURA, P. *Teorie demokracie*. 1. vyd. Svitavy: Trinitas, 2012. s. 48. ISBN 978-808- 6885-285

²⁸ VANČURA, P. *Teorie demokracie*. 1. vyd. Svitavy: Trinitas, 2012. s. 49. ISBN 978-808- 6885-285

²⁹ WEIGLE, M., BUTTERFIELD, J. *Civil Society in Reforming Communist Regimes: The Logic of Emergence*. Comparative Politics [online]. 1992, roč. 1, č. 25, s. 3. [cit. 8. 10. 2015]. Dostupné z: <http://links.jstor.org/sici?sici=0010-4159%28199210%2925%3A1%3C1%3ACSIRCR%3E2.0.CO%3B2-G>

³⁰ ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha: Grada, 2010. s. 77. ISBN 9788024730615.

neformálně pouze na základě sdružovacího práva. Místní referendum je naopak vysoce formalizovaná událost. Jedná se o všelidové hlasování, ve kterém sami občané rozhodují o určité otázce, jehož výsledek je posléze obecně závazný. Občané mohou také využít možnost odvolání svých zástupců. Poslední uvedenou formou participace je spolupráce na rozpočtování. Jedná se o situaci, kdy se lidé mohou podílet na tvorbě a formování rozpočtu.

3 Lokální demokracie

Studium lokální demokracie je velmi široké téma, které se dá zkoumat z mnoha pohledů. Jedním z důvodů jsou politické změny, ke kterým došlo v uplynulém století v České republice a s tím spojené proměny sociální a správní. Dalším důvodem je současná sídelní struktura ČR, která je charakterizována určitými svébytnými rysy, mezi něž patří zejména vysoký stupeň rozdrobenosti venkovských sídel, relativně nízké zastoupení velkoměst a také významná role malých a středních měst. Změnily se také teoretické přístupy a možnosti zkoumání, rozvojem prošla i politická věda.

Současná analýza lokální demokracie čerpá z děl mnoho autorů. Jedná se především o problematiku politické participace [Čmejrek 2005, 2009; Bubeníček, Čmejrek 2011], legitimitu lokálních politických institucí [Kubálek 2006], volební chování [Kopřiva 2006], lokální demokracii [Illner 2006; Valeš 2007; Bubeníček 2010; Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010] a další. Lokální politikou se zabývá ve své práci Charakter lokální politiky v suburbánním politickém prostoru také Kubálek a Bubeníček^{31, 32}.

3.1 Typologie lokálních modelů demokracie

Základním kritériem, dle kterého můžeme dělit lokální modely demokracie, jsou kandidátní listiny.³³ Právě jejich sestavování patří v malých a středních obcích mezi hlavní předvolební aktivity. Jejich sestavení však není náhodným procesem. Jedná se o sestavování kandidátních listin na základě určitých zažitých vzorců chování. Čmejrek, Bubeníček

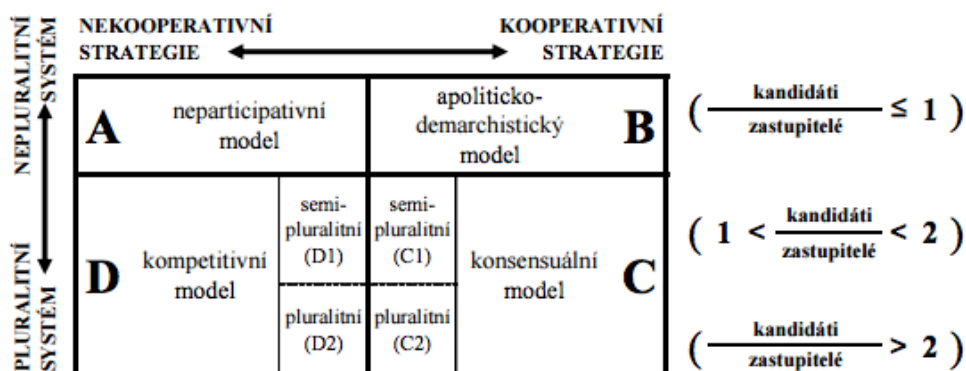
³¹ INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS, 2012 | Vol. 4 | No. 3 | ISSN 1803–8220

³² KUBÁLEK, Michal – BUBENÍČEK, Václav (2012). Charakter lokální politiky v suburbánním politickém prostoru. *Acta Politologica* 4, 3, 284-305. ISSN 1803–8220.

³³ ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru Specifika politického života v obcích ČR*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5. s. 94.

a Čopík ve své publikaci píše, že model sestavování kandidátních listin lze chápat jako atribut vedení volebního boje je v malých obcích natolik specifický, že ho lze použít pro vymezení jasné hranice mezi kategoriemi malých a větších obcí. Podle nich by kritérium sestavování listin mělo zohledňovat i většinu variant definičních kritérií rozebíraných v předcházejícím textu, a to zejména velikost obce a zastupitelstva, rozsah sociálního prostoru (provázanost lokálních sociálních sítí), podobu místní politiky (úroveň ideologizace a rivality, resp. soutěživost systému), formát stranického spektra, způsob formování předvolebních a povolebních koalic, úroveň participace občanů na místním politickém životě, vzorce volebního chování místních elektorátů atd.³⁴ Model kandidátní listiny vychází z plurality stranického systému na volební úrovni a z charakteru volebního boje. Dle volební rivality můžeme rozlišovat kooperativní a nekooperativní model sestavování kandidátských listin. Politický systém potom dělíme na pluralitní a nepluralitní. *"Oba faktory – formát stranického systému a úroveň rivality – lze považovat za hlavní definiční kritéria vymezující základní modely sestavování kandidátních listin, které poslouží pro definici a typologizaci lokálních modelů demokracie v rámci kategorie malých venkovských obcí."*³⁵

Typologie modelů lokální demokracie:

Zdroj: ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru Specifika politického života v obcích ČR*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5. s. 94.

³⁴ ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru Specifika politického života v obcích ČR*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5. s. 96.

³⁵ ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru Specifika politického života v obcích ČR*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5. s. 95.

Model A, neparticipativní model, jsou obce, kde se střetává nekooperativní strategie politických aktérů a nepluralitní systém. Jedná se o nezdravou formu politického systému, neboť zde chybí základní principy demokracie. Jedná se však o velice výjimečný stav. Apoliticko-demarchistický model představuje situaci, kdy počet kandidátů na listině nepřesahuje počet volených zastupitelů v obci. V tomto systému existuje stabilní a trvajících lokální vláda, která se vyhýbá politickým střetům. „*Účast ve volbách do zastupitelstva zde má sestupnou tendenci asi proto, že obyvatelům se v podstatě nechce nic měnit, nejsou žádní protikandidáti na starostu a ani do obecního zastupitelstva se nikdo nehrne. Nikdo si příliš s politikou hlavu neláme a volba do místního obecního zastupitelstva je v podstatě předem daná, založená na tom, že se všichni v obci navzájem znají a nikdo si zde velké novoty ani čachry nedovolí. Vše funguje na individuální úrovni, nikdo nechce druhému za každou cenu škodit a v podstatě občané táhnou za jeden provaz.*“³⁶ Třetí, konsensuální model, je nejpříznivějším modelem. Dochází zde k zavádění kooperativní strategie a pluralitě stran. Zastupitelstvo obce je však stabilní, neboť úroveň rivalit je nízká. Posledním typem lokální demokracie je kompetitivní model. Zde se setkáváme s nejvyšší mírou politické soutěže a rivalit. Tento typ systému je typický pro celostátní volby.

3.2 Komunální volební systém v ČR

Abychom byli schopni porozumět typologii lokálních politických systémů, je nutné představit i volební systém. Problematiku voleb do zastupitelstev obcí upravuje zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, který zavedl uzavírací klauzuli ve výši 5% a při sčítání hlasů je využívána známá D'Hondtova metoda. Komunální volby v České republice probíhají každé čtyři roky. *"Volby do zastupitelstev obcí se konají na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním podle zásad poměrného zastoupení."*³⁷ V každé municipalitě dostává oprávněný volič jediný volební lístek. Každý volič má posléze tolik hlasů, kolik je členů zastupitelstva. Volbu je potom možné provést třemi různými způsoby. Volič může označit pouze jednu kandidující stranu jako celek, přičemž všechny jeho hlasy jsou přiděleny zapsaným kandidátům

³⁶ ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru Specifika politického života v obcích ČR*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5. s. 96.

³⁷ § 2 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting [cit. 28. 10. 2015].

dle jejich pořadí. Druhou možností je tzv. panašování, kdy volič rozdává hlasy jednotlivým kandidátům napříč všemi stranami. Třetí možností je zkombinování výše uvedených metod. Volič označí jednu stranu a vybere dále jednotlivé kandidáty. *"Volební systém užívaný pro české komunální volby je nejkomplikovanější, nejméně srozumitelný a také nejvíce zavádějící ve srovnání s ostatními pravidly, podle nichž se v České republice volí do jiných orgánů. Připomeňme si základní parametry tohoto volebního systému. Volič má tolik hlasů, kolik se volí členů zastupitelstva. V případě, že je zastupitelstvo voleno ve více volebních obvodech, má volič vždy tolik hlasů, kolik zastupitelů se volí v jeho volebním obvodu."*³⁸

Volební systém do zastupitelstev obcí je velice problematickou záležitostí a určitým způsobem voliče klame. Lebeda k tomu ve svém článku uvádí, že *"hlas pro některého z kandidátů je v první řadě hlasem pro politickou stranu, na jejíž listině kandiduje. Pro vybraného kandidáta pak jde spíše o jakousi formu preferenčního hlasu, která mu může pomoci prosadit se na volitelné místo listiny, ale také nemusí. To však pochopíme, až když se zabýváme detailně samotným volebním systémem, takového rozboru volič není schopný a v jeho mylném přesvědčení ho utvrzují i média. Ta v dobré víře dělají osvětu, jakými způsoby mohou ve volbách voliči hlasovat, pravidla ale v naprosté většině případů taktéž interpretují nesprávně."*³⁹

3.3 Politické subjekty komunální politiky

V teorii demokracie se setkáme s mnoha politickými subjekty, které reprezentují zájmy voličů a obyvatel. Tyto subjekty můžeme dělit dle příslušnosti na celostátní a komunální, dále je můžeme rozlišovat dle jejich vlivu a podobně. Pro tuto kapitolu jsou však klíčové pouze ony komunální subjekty, přičemž klíčovými aktéry jsou v tomto ohledu beze sporu zejména politické strany.

V první řadě bude věnován prostor pro vymezení a definici pojmu politická strana obecně. Jedním z příkladů klasické definice politické strany je vymezení dle Burkeho z roku 1770, který řekl, že *„strana je seskupení lidí, kteří se spojují, aby společnými silami prosazovali*

³⁸ LEBEDA, T. *Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva*. Acta Politologica, Vol. 1, No. 3, s. 332-343. ISSN 1803- 8220. s. 334.

³⁹ LEBEDA, T. *Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva*. Acta Politologica, Vol. 1, No. 3, s. 332-343. ISSN 1803- 8220. s. 336.

národní zájem, a to na základě nějakého konkrétního principu, na němž se všichni shodují."⁴⁰

Politická strana je prostředníkem mezi státem a společností a skrze svobodné volby odráží preference voličů. K tomu Fiala dodává, že se jedná o „*politické skupiny, jež se účastní voleb a jež je jejich prostřednictvím schopna své kandidáty umístit do veřejných úřadů*“⁴¹ Říchová ve své publikaci vymezuje tři základní charakteristické znaky politických stran. Podle ní se dají charakterizovat politické strany jako:

„a) dobrovolné, trvalé, otevřené organizace, jejichž členové mají společné představy a zájmy,

b) které usilují o politickou moc,

c) a této moci se snaží dosáhnout prostřednictvím voleb.“⁴²

Nejobecnější pojetí potom ve vztahu ke společnosti vymezil Thomas Hodgkin, který za politické strany považuje „*všechny politické organizace, které samy sebe pojímají jako politické strany, a které jsou i takto všeobecně přijímány.*“⁴³

Právě existence politických stran je základním stavebním kamenem zastupitelské demokracie. Hlavní funkcí politické strany je ona zmíněná reprezentace, avšak tím tento výčet nekončí. Funkce politických stran vymezuje tzv. funkční katalog, který byl představen Klausem von Beymem. Podle tohoto politologa jsou to čtyři základní, a to:

a) funkce vymezení cíle,

b) funkce artikulace a agregace zájmů,

c) funkce mobilizace a socializace občanů,

d) funkce vytváření vlády.⁴⁴

⁴⁰ FIALA, P., STRMISKA, M. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal, 1998. s. 18. ISBN 80-85947-31-5.

⁴¹ FIALA, P., STRMISKA, M. *Teorie politických stran*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, Barrister & Principal, 2009. s. 29. ISBN 978-80-87029-71-8.

⁴² ŘÍCHOVÁ, B. *Úvod do současné politologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 89. ISBN 8071786284.

⁴³ KLÍMA, M. *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. 1. vyd. Praha: Radix, 1998. s. 14. ISBN 8086031136.

⁴⁴ ŘÍCHOVÁ, B. *Úvod do současné politologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 91. ISBN 8071786284.

Snazší vymezení funkcí politických stran zahrnuje sociální, státní a organizační sféru. Sociální funkce zahrnuje zejména interakci s voliči, státní vedle toho dokládá, že strany usilují o ovládnutí úřadu a organizační vymezuje strukturu a složení politické strany.

Politické strany na komunální úrovni mohou být děleny na dva typy, a to na tzv. *bifurcated parties* a tzv. *integrated parties*⁴⁵. První zmíněné, *bifurcated parties*, jsou jinými slovy víceúrovňové strany, které se účastní politické soutěže na celostátní i regionální úrovni. Jedná se všem obyvatelům o známé celky, v České republice se typicky jedná o Českou stranu sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranu. Naopak *integrated parties* jsou pouze jednoúrovňové strany, které působí pouze na úrovni regionu. Tyto strany jsou součástí politického života jednotlivých obcí a jedná se o relativně malé celky. Obecně platí, že ve větších obcích se politické soutěže účastní jak lokální, tak i celostátní politické strany, naopak v menších obcích se víceúrovňové strany objevují zřídka.⁴⁶

Nakonec je důležité vymezit rozdíl mezi politickou stranou a dalšími méně vlivnými subjekty komunální politiky. Mezi tyto další subjekty patří zejména odbory, zájmové skupiny a jiné. Jedná se o dobrovolné a otevřené organizace, které jsou zpravidla trvalé. Hlavním rozdílem mezi těmito subjekty je zejména fakt, že „*politické strany se snaží získat a vykonávat moc, zatímco zájmové (nátlakové) skupiny pouze na moc působí, tj. snaží se ovlivňovat ty, kteří politickou moc mají,*“⁴⁷ a „*že strany usilují o realizaci těchto cílů prostřednictvím voleb, zatímco zájmové skupiny se voleb přímo neúčastní.*“⁴⁸

⁴⁵ ŠARADÍN, P., OUTLÝ, J. *Studie o volbách do zastupitelstev v obcích*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. s. 48 ISBN 80-244-0798-1.

⁴⁶ ČMEJREK, J. *Obce a regiony jako politický prostor*. 1. vyd. Praha: Alfa, 2008. s. 32. ISBN 978-80-87197-00-4.

⁴⁷ FIALA, P., STRMISKA, M. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal, 1998. s. 36. ISBN 80-85947-31-5.

⁴⁸ FIALA, P., STRMISKA, M. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal, 1998. s. 38. ISBN 80-85947-31-5.

4 Volební chování

*"Konflikt mezi různými skupinami je v každé moderní demokracii vyjadřován skrze politické strany, které v podstatě představují demokratické vyjádření třídního boje."*⁴⁹ Každé volby jsou výsledkem součtu individuálních rozhodnutí všech voličů. Jedná se o stěžejní disciplínu, neboť právě díky volebnímu chování voličů mohou politické autority utvářet své programy. Teorie volebního chování se pojí se vznikem Chicagské školy ve 20. letech 20. století⁵⁰, volební behaviorismus se stal posléze stěžejním předmětem politologických teorií po druhé světové válce⁵¹ a od této doby se vyvinulo několik teorií z oblastí ekonomie, sociologie a politologie. Všechny tyto teorie zohledňují mnoho různých faktů, neboť se jedná o komplexní fenomén, který lze zkoumat z více hledisek. V první řadě budou vytyčeny nejdůležitější teorie zdůrazňující ekonomické faktory, dále se zaměřím na teorie politologických faktorů, individuální a skupinové rozhodování a nakonec bude věnován prostor moderním teoriím.

4.1 Teorie a výzkum volebního chování

Teorie zdůrazňující ekonomické faktory

První teorií, která bude představena, je tzv. theory of public choice, neboli teorie veřejné volby. Obecně se směřuje zabývá procesy kolektivního rozhodování, tedy rozhodováním činěným skupinou nebo v její prospěch. Podstatou je určitá analogie v chování voliče a v chování jednotlivců na trhu. Teorie se zabývá kupováním voličů prostřednictvím veřejných financí, dále nárůstem politických výdajů ze státního rozpočtu před volbami a dalšími ekonomickými aspekty. Škola teorie veřejné volby nám pomáhá objasnit zájmy jednotlivců stejně jako motivaci politiků. *„Strany nevyhrávají volby, aby formulovaly své politické programy, nýbrž formulují své politické programy, aby vyhrály volby."*⁵²

⁴⁹ LIPSET, S. M. *Elections: The Expression of the Democratic Class Struggle*. In Lipset, S.M. – Bendix, R. (eds.): *Class, Status, and Power: social stratification in comparative perspective*, Toronto, The Free Press. Lipset 1966, s. 413.

⁵⁰ HOLMAN, R. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, 539 s. ISBN: 80-7179-380-9.

⁵¹ ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií: Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 98. ISBN 80-7367-177-8.

⁵² DOWNS, A. *An economic theory of democracy*. Boston: Addison - Wesley, 1957. s. 28.

Volební chování může být také chápáno jako reakce na tržní vztah. Tuto teorii představil Anthony Downs ve své publikaci *"Ekonomická teorie demokracie"*.⁵³ Autor zdůrazňuje, že společnost je obecně rozdělena na řízenou a řídící, přičemž obě strany se snaží ze své pozice získat maximum. Politické strany přizpůsobují svůj program zájmům voličů, naopak voliči usilují o co nejvyšší osobní zisk z volby.

Teorie zdůrazňující politologické faktory

Nejznámější teorií, která zdůrazňuje vedle ekonomických faktorů i ty politické, je teorie her. Tato teorie staví na racionalitě a základem je aplikovaná matematika v politické vědě. Politika je hra s obecně vymezenými platnými pravidly, přičemž všichni voliči se chovají předvídatelně. Chování voličů je založeno na zisku a ztrátě a není ovlivňováno vnějším prostředím. Jediným faktorem, který může narušit jistotu hry, je chování protihráče a nedostatečná informovanost.⁵⁴ Tato teorie se často setkává s kritikou ze strany evropských teoretiků, neboť velice zjednodušuje politickou soutěž a je obecně špatně aplikovatelná.⁵⁵

Druhou teorií založenou na politických faktorech je tzv. "iracionalita voličů". Podle autorů Schumpetera a Lazarsfelda jsou voliči „*primitivní, mimoracionální a lhostejní lidé, kteří jsou pouze v materiálech předvolebních kampaní, v příručkách občanské výchovy a v mozku mnoha idealistů.*“⁵⁶ Tato iracionalita je dána minimální informovaností a malou politickou aktivitou. Lidé se rozhodují zejména na základě stereotypu a zvyklostí.⁵⁷ Politický systém tedy nefunguje na racionálním rozhodování voliče, ale naopak závisí na dalších ekonomických, sociologických a jiných faktorech.

⁵³ DOWNS, A. *An economic theory of democracy*. Boston: Addison - Wesley, 1957. s. 32.

⁵⁴ DLOUHÝ, M. *Úvod do teorie her*. 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2009. s. 91. ISBN: 8024516098.

⁵⁵ ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií: Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. s. 303. ISBN 80-7367-177-8.

⁵⁶ LAZARSFELD, P. F., BERELSON, B. *The people's choice; how the voter makes up his mind in a presidential campaign*. 3. vyd. New York: Columbia University Press, 1968.

⁵⁷ KREJČÍ, J. *Kvalita výzkumů volebních preferencí*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, 262 s. ISBN: 80-7330-056-7.

Individuální a skupinové rozhodování

Své místo v teoriích volebního chování má i dělení na individuální a skupinové rozhodování. Chování voličů je ovlivněno právě charakterem volby, a to zda jsou preference převáděny jako individuální či skupinové.

Individuální volba je první teorií. Tuto teorii však mnoho teoretiků popírá. Arrow se ve své studii ptal, „*zda lze nalézt společensky nejvýhodnější rozhodnutí, které by odpovídalo racionálnímu jednání jednotlivců.*“⁵⁸ Došel k závěru, že v kolektivu tří a více lidí nelze plnohodnotně přenést preference individuů, výsledek demokratického rozhodování je vždy pro některé jedince nespravedlivý a neodpovídá očekávání voličů.⁵⁹ Tato teorie pracuje s pojmem nejistota. „*Rozhodování za podmínek nejistoty je tou nejběžnější situací, na niž každý aktér trvale naráží.*“⁶⁰

Na tuto teorii navazuje logika kolektivního vyjednávání, která se snaží vysvětlit, jak nejlépe prosadit individuální preference ve skupině. Problémovými aspekty v této teorii jsou velikost skupiny, odhalení individuálních preferencí a stanovení pravidel volby.⁶¹ Závěrem teorie je fakt, že voliči sami jsou deprivováni, neboť nejsou přesvědčeni o své schopnosti ovlivnit výsledek. Převod individuálních preferencí je ve velkých skupinách málo viditelný.

Moderní teorie

S vývojem moderních technologií se mění pohled na klasické teorie, neboť existuje mnoho novodobých faktorů, které přímo ovlivňují chování voličů. Mezi výdobytky moderní doby patří zejména internet, sociální sítě, televize a moderní média. Díky širokému záběru všech zmíněných prostředků je možné oslovit mnoho příjemců a uměle utvářet povědomí i názory voličů.

⁵⁸ ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií: Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. s. 98. ISBN 80-7367-177-8.

⁵⁹ ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií: Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. s. 98. ISBN 80-7367-177-8.

⁶⁰ ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií: Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. s. 101. ISBN 80-7367-177-8.

⁶¹ ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií: Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. s. 99. ISBN 80-7367-177-8.

V současné době je velice významná role médií, které fungují jako prostředník mezi autoritami a voliči. Média zprostředkovávají politické dění a současně vyjadřují názor veřejnosti a informují masu.⁶² Stejně tak jako pozitivní funkci mají také funkci negativní. Média mohou vytvářet napětí ve společnosti, navádět k nežádoucímu chování či uvádět obyvatele v omyl. Ze všech těchto informací vyplývá, že se média velice významně podílí na procesu socializace jedince a na jeho včleňování do společnosti⁶³ a tedy i vnímání politického dění. V poslední době vyvstává otázka objektivity médií, neboť všechny podávané informace mohou být nepravdivé nebo mohou být i pravdivé informace snadno zkresleny. Právě média mají ve svých rukou možnost utvářet politické povědomí v lidech, proto i mezi redaktorem a politikem existuje určitá analogie. „*Odpovědnost redaktora tradičních médií je odpovědnost vůči jeho čtenářům, posluchačům či divákům, tak jako je politik odpovědný svým voličům.*“⁶⁴ Média mají často v politice roli propagátora. Často jsou to právě média, kdo společně s předvolebními kampaněmi vytváří tzv. fiktivní sociální prostředí, kdy se snaží převést apolitické subjekty na stranu adresátů jejich hlasů.⁶⁵ Objektivita a nezávislost médií je tedy stále nezodpovězenou otázkou.

Velkým fenoménem jsou v posledních deseti letech sociální sítě. Jejich prostřednictvím mohou politici komunikovat s veřejností, představovat své programy a dokonce mohou získat od voličů zpětnou vazbu. Díky sociálním sítím dochází k přímé politické debatě, které se může zúčastnit každý. Právě tato pozitivní funkce sociálních sítí podporuje aktivnější politickou účast voličů a pomáhá veřejnosti svobodně utvářet svůj politický názor.

Další moderní teorií volebního chování je tzv. "image kandidáta". Tato teorie staví na předpokladu, že volič je ovlivněn zjevem politika, který je tvořen jeho vzezřením, očním kontaktem, držení těla.⁶⁶ Rosenberg ve své studii uvádí, že image kandidáta působí

⁶² ČERVENKA, J. *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006, s. 103. ISBN 8073300818.

⁶³ GRAEME, B., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 15. ISBN 80-85947-67-6.

⁶⁴ BEZDÍČEK, V., ŽANTOVSKÝ, P. *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000. str. 42.

⁶⁵ ČERVENKA, J. *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006. s. 105. ISBN 8073300818.

⁶⁶ ROSENBERG, S., MCCAFFERTY, W. *The Image and the Vote Manipulating Voters' Preferences*. The Public Opinion Quarterly [online]. 1987, roč. 51, č. 1, s. 31-47 [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: <http://poq.oxfordjournals.org/content/51/1/31.abstract>

na voliče více než jeho stranická příslušnost. Autor konkrétně uvádí, že 60% váhy je přisuzováno právě kandidátově image.⁶⁷

4.2 Sociální determinanty volebního chování

Účast voličů na volbách a jejich volební chování je determinováno mnoha jevy. Důležitými faktory, které diferencují voliče, jsou sociální determinanty, které nás ovlivňují v každodenním životě. V každém typu společnosti se setkáváme se sociální nerovností, protože každá společnost je tvořena několika různými sociálními vrstvami. Tyto vrstvy jsou odlišovány na základě spotřeby statků, podílu na moci ve společnosti a podobě životního stylu. Právě volební účast a chování voličů bývá posuzováno i z tohoto hlediska, neboť se stále častěji setkáváme se sociální stratifikací v průběhu voleb. „*Účast ve volbách byla dokonce chápána jako mechanismus, který by měl zajistit rovnováhu mezi jednotlivými třídami v politickém systému, neboť jiné formy politické participace jsou třídně a sociálně více podmíněné*“⁶⁸ Na základě výše zmíněných teorií můžeme vycházet z premisy, že lidé s vyšším socioekonomickým statutem se účastní voleb více, nežli lidé z nižších sociálních vrstev.

Dalším determinantem socioekonomického statusu je vzdělání jednotlivce. Vzdělaní lidé disponují kritickým myšlením a bez ohledu na jejich společenskou vrstvu chápou lépe politiku a dokáží porozumět procesům hlasování a volebního chování vůbec.⁶⁹ Velký význam má z pohledu volebního chování i rodina. Jednotlivec, nejčastěji mladý volič, si osvojuje volební hodnoty a preference od rodičů.⁷⁰

Posledním typem dělení voličů dle sociálních determinantů je dělení na základě sociálního statusu jednotlivce. Obecně platí, že nejvyšší volební účast je očekávána u podnikatelů,

⁶⁷ ROSENBERG, S., MCCAFFERTY, P., HARRIS, K., BOHAN, L. *The Image and the Vote: The Effect of Candidate Presentation on Voter Preference*. American Journal of Political Science [online]. 1986, roč. 30, č. 1, s. 108-127 [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/2111296?seq=1#page_scan_tab_contents

⁶⁸ SCHATTSCHNEIDER, E. *The semisovereign people: a realist's view of democracy in America*. Wadsworth Publishing, 1975. s. 143. ISBN 978-0030133664.

⁶⁹ LINEK, L. *Rostoucí sociální nerovnosti ve volební účasti v Česku v letech 1990-2010*. Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/

⁷⁰ LINEK, L. *Rostoucí sociální nerovnosti ve volební účasti v Česku v letech 1990-2010*. Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3

odborníků a dalších samostatně výdělečných osob. Právě tato skupina voličů má vyšší politické povědomí a snaží se volbou maximalizovat svoje zisky. Nejnižší volební účast mají obvykle manuální pracovníci, kteří politice nevěnují tolik pozornosti a jejich informovanost je spíše nízká. Překvapivě u důchodců a studentů je průměrná volební účast.⁷¹

4.3 Hodnotové postoje, dimenze levice-pravice

Standartním a běžným ukazatelem hodnotového postoje voliče je promítnutí jeho preferencí na ose levice - pravice. Levice a pravice patří mezi nejužívanější pojmy v souvislosti s politikou, avšak ani u nich neexistuje jednotná oficiální definice. Pojmy mají mnoho výkladů a každý autor je interpretuje dle různých ukazatelů. Co však platí vždy je fakt, že se pojem levice-pravice užívá pro kategorizaci politických stran v celém politickém spektru.

Vladimír Prorok a Aleš Lisa dělí strany na základě jejich programu. Autoři strany rozlišují na ose pravice-levice a zároveň podle ideologické orientace na liberalisty, konzervativisty, socialisty a další. Obecně autoři říkají, že *"dnes se dělení stran spojuje převážně se sociálně-ekonomickými kritérii."*⁷² Mezi tato kritéria řadí rozsah a formu sociálního zabezpečení, přerozdělování bohatství, úlohu státu v hospodářství a formu vlastnictví výrobních prostředků.⁷³ Křížkovský dodává, že vedle tradičních levicových stran se *"v průběhu 20. století staly jádrem levice komunistické a jiné marxisticky orientované dělnické strany."*⁷⁴

Opačný názor zastává politolog Jiří Pehe, který udává, že pojmy levice-pravice ztrácí v posledních letech na významu. Píše, že v evropské politice přestávají v přístupu k hospodářské politice platit tradiční dělicí čáry mezi levicí a pravíci. *"K rozmazávání rozdílů mezi pravíci a levíci v ekonomické oblasti dochází i proto, že moderní západní společnosti jsou natolik komplexními organismy, že se chtě nechtě ocitají stále více v područí"*

⁷¹ LINEK, L. *Rostoucí sociální nerovnosti ve volební účasti v Česku v letech 1990-2010*. Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/

⁷² PROROK, V., LISA, A. *Politologie*. 1. vyd. Praha: Aleš Čeněk, 2009. s. 223. ISBN 8073801418.

⁷³ PROROK, V., LISA, A. *Politologie*. 1. vyd. Praha: Aleš Čeněk, 2009. s. 223. ISBN 8073801418.

⁷⁴ ADAMOVIČ, K., KŘÍŽKOVSKÝ, L. *Politologie*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, 1997. s. 381. ISBN 8085963221.

expertních byrokracií, které nutí politiky hledat řešení okolo politického středu."⁷⁵ Autor odkazuje na užívání pojmů konzervativci a liberálové.⁷⁶

Někteří autoři pracují s hypotézou, že existuje úzký vztah mezi sociální třídou a volbou. Právě v této hypotéze se uplatňuje pravolevé dělení politických stran. Jedna strana osy zastupuje státní přerozdělování a zaopatření, druhá strana osy naopak tržní přístup. Právě zde spatřujeme zřetelné vazby na otázky sociálně-třídního postavení občanů, neboť levice zrcadlí názory nižší třídy, naopak pravý pól spektra představuje hodnoty vyšších tříd. Autoři Matějů a Řeháková říkají, že česká společnost se v tomto ohledu chová podle klasické teze, „*dle které levicové strany volí častěji příslušníci nižších společenských vrstev a tříd, jejichž příslušníci trvale pociťují ekonomickou nejistotu a jejichž životní šance jsou značně ovlivňovány tím, zda vláda provádí či neprovádí redistributivní politiku směřující k větší ekonomické rovnosti.*“⁷⁷

Levice a pravice jsou tedy bez nadsázky řečeno svými opaky, neboť v teoretické rovině je levice představována jako pozitivní vymezení hodnot, přičemž pravice její postoje neguje. Joch charakterizuje negativní postoj pravice skrze tři základní pilíře. Autor zdůrazňuje, že ideál materiální i formální rovnosti je dle pravice nezdůvodněným a dokonce nedosažitelným axiomem, a udává, že právě ona nerovnost může být stimulem a motivátorem společnosti. Pravice také popírá levicové pojetí spravedlnosti, podle které je spravedlnost vlastností stavu, sama naopak říká, že se jedná o vlastní zásluhy. Obecně autor říká, že pravice reprezentuje svobodu a levice rovnost.

Moderní názor je však takový, že dochází k poklesu významu pravolevé osy, neboť dochází k otupování uvedených rozdílů. Náklonnost k politickým ideologiím, snaha stran uspět ve volbách a další faktory udávají nový směr, který se vymyká tradičnímu sociologickému schématu.

⁷⁵ PEHE, J. *Pravice a levice? Matoucí pojmy!* Pehe - Politický zápisník. [online]. [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/zapisnik/2006/pravice-a-levice-matouci-pojmy>

⁷⁶ PEHE, J. *Pravice a levice? Matoucí pojmy!* Pehe - Politický zápisník. [online]. [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/zapisnik/2006/pravice-a-levice-matouci-pojmy>

⁷⁷ MATĚJŮ, P. *Nerovnost, spravedlnost, politika.* Sociologické nakladatelství, 2000. s. 307. ISBN 8085850826.

4.4 Vliv volebního systému na volební chování

Velký vliv na volební chování má právě volební systém, který však stojí mimo všechny ostatní faktory. Volební systém ovlivňuje voličské rozhodování zejména v tom smyslu, že volič se musí rozhodnout, jaké straně dá hlas, neboť právě onen volební systém redukuje počet těchto subjektů. Proporční systémy vedou k multipartijním slabým politickým systémům, neboť zde zůstává velké množství nezávislých menších i větších politických stran. Naopak většinové systémy podporují stabilní multipartismus se závislými stranami. Na základě těchto nedokonalostí často dochází k určité formě deformace hlasů. Voliči podle systému a aktuální politické situace mohou hlasovat takticky, kdy dají hlas straně, se kterou se zcela neztotožňují, avšak vzhledem k jejím nejvyšším šancím ji berou jako "nejmenší zlo". Dalším typem deformace je protestní hlasování, kdy se voliči naschvál odklání od velkých stran z minulého funkčního období a bez větších sympatií volí jakékoliv jiné celky. Poslední možností je potom upřímné hlasování, které kopíruje voličovy preference.

Výzkumu vlivu volebního systému na volební chování obyvatel se věnoval Radek Kopriva ve svém výzkumu "Vliv komponent volebního systému na volební chování"⁷⁸. Autor říká, že význam účinku jednotlivých komponent volebního systému závisí vedle pochopitelné znalosti systému samého také na znalosti politické situace ve státě. *"Na základě poznatků získaných prostřednictvím dotazníkového šetření se ovšem ukazuje, že znalost politické situace není v ČR příliš hluboká. Z komponent volebního systému má největší vliv na volební chování uzavírací klauzule, která působí jako psychologický faktor stanovené procentní hranice počtu voličských hlasů, potřebných pro vstup do zastupitelského sboru. Význam ostatních komponent není tak velký."*⁷⁹

⁷⁸ KOPŘIVA, R. Vliv komponent volebního systému na volební chování. Agris [online]. [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/75/152936/183Kopriva.pdf

⁷⁹ KOPŘIVA, R. Vliv komponent volebního systému na volební chování. Agris [online]. [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/75/152936/183Kopriva.pdf

5 Případová studie města Jičína

Tato kapitola se bude zabývat charakteristikou města Jičína především z pohledu obyvatelstva a jeho sociálněekonomické situace, tak, aby bylo možné pro potřeby této práce vyvodit závěry pro volební rozhodování občanů.

5.1 Charakteristika města Jičína

Město Jičín je bývalým okresním městem v Královéhradeckém kraji. V celém okrese Jičín, který má rozlohu 886,61 km², je 111 obcí a žije zde cca 79 700 obyvatel. Bývalý okres Jičín je dnes rozdělen na obce s rozšířenou působností (tzv. ORP) mezi něž patří Jičín (47 tisíc obyvatel), Hořice (13 tisíc obyvatel) a Novou Paku (18 tisíc obyvatel). Katastrální území obce s rozšířenou působností Jičín zaujímá plochu 59 666 ha a je zde 77 obcí. Město Jičín má rozlohu 2 493 ha a 16 300 obyvatel.

Samotné město Jičín leží v Jičínské pahorkatině na řece Cidlině v nadmořské výšce 287 m. Kolem se rozkládá úrodný zemědělský kraj, lemovaný na severu kopci Tábořem, Bradlecem a Kumburkem, na jihu Velišem, na západě zalesněnými vrcholky Prachovských skal a na východě prvními vlnami hořických Chlumů. Uprostřed tohoto území v těsném sousedství města se zvedá typický vršek Zebína.

Ve městě Jičíně má tradici strojírenská, elektrotechnická a potravinářská výroba. Díky své poloze se město stalo vyhledávaným východiskem pro výlety do chráněné krajinné oblasti Českého ráje, což vedlo k rozvoji služeb zajišťujících rozvoj turistiky. Z morfologického hlediska se jedná o unikátní území, kde se setkávají čtyři různé krajinné typy: podhůří Krkonoš, pásmo vyvěřelých sopek, pískovcové skalní útvary a polabská rovina.

Souřadnice GPS: 50° 26' 13" s. š. a 15° 21' 6" v. d.

Město se v současnosti skládá z 11 místních částí na 4 katastrálních územích

- Jičín – části Holínské Předměstí, Nové Město, Pražské Předměstí, Sedličky, Soudná, Staré Město a Valdické Předměstí (část)
- Moravčice – části Moravčice a Valdické Předměstí (část)
- Popovice u Jičína – část Popovice

- Robousy – části Dvorce a Robousy

Partnerskými městy Jičína jsou:

- Erbach, Německo
- Martin, Slovensko
- Swidnica, Polsko
- King's Lynn, Spojené království
- Wijk bij Duurstede, Nizozemsko

5.2 Město Jičín a jeho historie

Jičín se nachází asi 90 km severovýchodně od Prahy v krásném prostředí Českého ráje. Díky úrodné půdě a dalším příznivým podmínkám byla tato krajina s různou intenzitou osídlena již v průběhu celého pravěku, Jičínsko rovněž patří mezi oblasti s nejstarším slovanským osídlením.

Samotné město Jičín bylo založeno na půdě královských statků v rozmezí let 1297 - 1304, zakládací listina se však nedochovala. Od poloviny 14. století pak jeho dějiny utvářelo až do 20. století několik šlechtických rodů, nejvýznamnějšími z nich v době předbělohorské byli Vartenberkové, Trčkové z Lípy a Smiřičtí. Svůj název Jičín pravděpodobně získal tím, že patřil také královně Jitce (Jitčino město - Jičín).

Původní sídlo vzniklo kolem roku 1300 v místech dnešního Starého Města. Nejvýraznější přeměna z původně dřevěného ve výstavné kamenné město proběhla v době, kdy se město stalo majetkem ctižádostivého vojevůdce a politika počátku 17. století Albrechta Václava Eusebia z Valdštejna. Umístěním úřadů, manufaktur a škol z něj učinil rezidenční sídlo a hospodářské centrum svého frýdlantského vévodství a přirozeně se snažil, aby celé jeho území bylo uchráněno válečných hrůz. Odtud také pochází název Terra felix, neboli Šťastná země. Ambiciózní plány Valdštejna nebyly díky jeho násilné smrti v roce 1634 kompletně dokončeny, přesto se město dodnes pyšní realizovanou koncepcí a objekty jeho italských architektů. Je rovněž součástí vzácné evropsky ojedinělé barokní krajinné kompozice, což dodnes rozhodujícím způsobem určuje jeho charakter.

Albrecht z Valdštejna dal Jičín nejen velkoryse přestavět, ale dokonce zde razil i vlastní mince. Do dnešní doby si město zachovalo historický ráz a jeho návštěva zanechá nezapomenutelný zážitek. Jičín byl budován kolem pravidelného obdélníkového náměstí se šachovnicovou sítí ulic. Historické centrum města tak tvoří náměstí, které je ze všech stran lemováno podloubím. V minulosti bylo město chráněno hradbami se zesílenými baštami a obklopeno příkopem. Části opevnění jsou dodnes dochovány po celém obvodu historického středu města

Pro vzácný komplex dochovaných památek vysoké historické a umělecké hodnoty bylo historické jádro města vyhlášeno již v polovině minulého století městskou památkovou rezervací. I proto mohou návštěvníci obdivovat nejen krásné a na svoji dobu přímo velkolepé náměstí s podloubím, ale i mnoho historických domů a především barokní zámek, propojený krytým schodištěm s kostelem sv. Jakuba Většího. Dominantu pak tvoří oblíbené vyhlídkové místo Valdická brána, na opačné straně náměstí pak najdeme kostel sv. Ignáce v těsné blízkosti další valdštejnské památky - jezuitské koleje. Nedílnou součástí již zmíněné krajinné kompozice je letohrádek Valdštejnská lodžie s parkem Libosadem, kterou s centrem města spojuje čtyřřadá lipová alej.

Do evropské historie se Jičín zapsal ještě dvakrát a to v 19. století. V roce 1813 se na jičínském zámku v tzv. konferenčním salonku sešli představitelé tzv. proti napoleonské koalice. První výsledky těchto jednání se projevíly již 16. - 19. října 1813 v bitvě u Lipska, kdy byl Napoleon poražen a zachránil se pouze se zbytky svého vojska. Naučná stezka potom připomíná jednu z nejtragičtějších událostí v dějinách města, kdy 26. června 1866 se zde odehrála bitva rakouské a pruské armády, ve které zahynulo okolo 6 tisíc lidí. Stala se významným mezníkem celé války.

K největšímu novodobému stavebnímu rozmachu města došlo ve dvacátých letech dvacátého století. V prvních čtyřech dekádách 20. století působil v Jičíně Čeněk Musil, který byl rozhodně nejvýznamnějším architektem a urbanistou novodobých dějin města. Město bylo bohužel poškozeno necitlivými stavebními zásahy před r. 1991, avšak v porovnání s mnoha jinými městy se poškození dotklo spíše okrajových částí města a střed zůstal prakticky nedotčen. U mnoha domů byly rekonstrukcemi zničeny původní fasády. U autobusového nádraží vyrostla 11patrová budova okresního soudu, doplněná nevzhlednou

budovou bývalého OV KSČ. K rozsáhlé demolici severní části Nového Města došlo v letech 1989 - 1990. Sídliště Nové Město-jih patří k nejméně prostorným a nejméně zeleným částem Jičína.

V minulém století se stal Jičín městem úřadů a škol a pro jeho soudobou historii je typická také přítomnost vojenské posádky, do roku 1991 i sovětské. V období před rokem 1989 se ve městě vyskytovaly jevy typické pro tehdejší maloměsta. Nyní se vzhled Jičína, alespoň v centru, radikálně vylepšil, vybuďovala se lepší infrastruktura, avšak někdy dochází k poněkud nekoncepčnímu rozhodování o jeho dalším rozvoji.

Novodobým symbolem Jičína se stal loupežník Rumcajs se ženou Mankou a synkem Cipískem. Tato postava byla stvořena výtvarníkem Radkem Pilařem na námět spisovatele Václava Čtvrťka, který jako jičínský rodák ve svých pohádkách celkem přesně charakterizoval místní jevy, jejichž letmý odlesk je možno i nyní pozorovat na některých žijících postavách. Dalším atributem místa je blízká věznice ve Valdicích, zvaná též Kartouzy (podle Kartuziánského kláštera, což bylo původní využití budov dnešní věznice). Tento symbol komunistické převýchovy byl kdysi přechodným bydlištěm i pro Václava Havla a je dodnes živým pojmem pro většinu obyvatel města i pro turisty.

Malebné, historické, ale i moderní a dynamické - všechny tyto i další přívlastky vystihují rozlohou i počtem obyvatel nevelké město Jičín. Díky své poloze v půvabné krajině Jičínské pahorkatiny, která je přirozeným vstupem do překrásné oblasti Čech, je Jičín také často nazýván bránou do Českého ráje.

Jičín je znám také mnoha významnými osobnostmi, které zde žili a tvořili. Patří k nim již zmiňovaný spisovatel Václav Čtvrtek a malíř a ilustrátor Radek Pilař (1931 - 1993), dále básník, historik a pohádkář Karel Jaromír Erben (1811 - 1870), hudební skladatel Josef Bohuslav Foerster (1859 - 1951), folklorista a spisovatel Josef Štefan Kubín (1864 - 1965), spisovatel Stanislav Rudolf (1932) a samozřejmě Albrecht z Valdštejna (1583 - 1634), český šlechtic a vojevůdce, vévoda frýdlantský a meklenburský, který chtěl udělat Jičín hlavním městem svého rozsáhlého panství a z jehož podnětu došlo k velkorysému urbanistickému rozkvětu města.

5.3 Obyvatelstvo obce Jičín

Z důvodů zkoumání volebního chování obyvatel jsou nutné údaje o struktuře obyvatelstva z hlediska věkového, pohlaví, národnostního, vzdělání a dalších. Zdrojem údajů jsou údaje českého statistického úřadu.

Tabulka 1: Vývoj počtu obyvatel dle sčítání v jednotlivých letech

Sčítání v roce	Počet obyvatel
1869	7 944
1880	9 611
1890	9 935
1900	11 328
1910	11 899
1921	12 101
1930	12 664
1950	12 615
1961	13 176
1970	13 414
1980	16 182
1991	16 803
2001	16 489
2014	16 367

Zdroj: <https://www.czso.cz>

Tabulka 2: Obyvatelstvo podle pohlaví a rodinného stavu r. 2014

		Celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem		16 367	8 032	8 335
z toho rodinný stav	svobodní, svobodné	6 239	3 476	2 763
	ženatí, vdané	7 069	3 589	3 480
	rozvedení, rozvedené	1 925	790	1 135
	vdovci, vdovy	1 134	177	957

Zdroj: <https://www.czso.cz>

Tabulka 3: Obyvatelstvo dle věkových skupin r. 2014

Obyvatelstvo v Jičíně celkem	Věková skupina									Prů- měrný věk
	celkem			muži			ženy			
	0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+	
16 367	2 359	11 046	2 962	1 246	5 582	1 204	1 113	5 464	1 758	42,4

Zdroj: <https://www.czso.cz>

Tabulka 4: Obyvatelstvo podle průměrného věku

Obec	Rok	Průměrný věk žen	Průměrný věk mužů	Průměrný věk žijících celkem	Celkový počet obyvatel k 31.12.	Počet žen k 31.12.	Počet mužů k 31.12.
Jičín	2000	.	.	38,5	16659	8530	8129
	2001	40,8	37,2	39,0	16410	8442	7968
	2002	41,0	37,6	39,4	16347	8422	7925
	2003	41,3	37,9	39,7	16328	8424	7904
	2004	41,6	38,3	40,0	16248	8388	7860
	2005	41,9	38,6	40,3	16253	8386	7867
	2006	42,3	38,8	40,6	16308	8374	7934
	2007	42,6	39,0	40,8	16448	8414	8034
	2008	42,8	39,0	40,9	16745	8474	8271
	2009	43,0	39,4	41,2	16646	8425	8221
	2010	43,1	39,6	41,3	16888	8482	8406
	2011	43,4	39,9	41,7	16576	8350	8226
	2012	43,7	40,2	42,0	16300	8272	8028
	2013	44,0	40,4	42,2	16282	8266	8016
	2014	44,2	40,5	42,4	16367	8335	8032

Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112015>

Základní demografické trendy potvrzují celostátní nepříznivý vývoj. Prudká změna podmínek po roce 1989, související s novou společenskou situací a změnou životního stylu mladých obyvatel, měla za následek trvale se snižující počet nově narozených a s ním související stárnutí populace. Průměrný počet dětí na jednu ženu už dávno nestačí ani na prostou reprodukci (odpovídá číslu 2,1 – v roce 1950 to bylo 2,8, v roce 2000 už jen 1,14). Největší meziroční poklesy porodnosti byly zaznamenány v letech 1991 až 1995, potom se

ustálily na 1 - 2%. Nepříznivé demografické trendy se prozatím neprojevují na počtu obyvatel v produktivním věku, který zůstává víceméně stabilní. Nárůst počtu obyvatel v poproduktivním věku je od roku 1995 pouze 5%, dramaticky však klesal počet dětí do 14 let (ve stejném období téměř o čtvrtinu), což se v první řadě projevovalo v obsazenosti školských zařízení, která byla nekonceptně rušena. V posledních letech dochází ke zvyšování počtu nově narozených a k problémům, kde je umístit. To vše má dalekosáhlé důsledky pro fungování celé společnosti.

Tabulka 5: Obyvatelstvo podle národnosti

		Celkem	M	Ž
Obyvatelstvo celkem		16 282	8 016	8 266
z toho národnost	česká	11 331	5 338	5 993
	moravská	16	12	4
	slezská	-	-	-
	slovenská	246	129	117
	německá	9	6	3
	polská	15	1	14
	romská	6	2	4
	ukrajinská	100	55	45
	vietnamská	49	25	24
	neuvedeno	4 510	2 448	2 062

Zdroj:https://vdb2.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profiluzemi&uzemiprofil=31288&u=__VUZEMI__43__572659#

Tabulka 6: Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání

Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání		Celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let		14 597	7 160	7 437
z toho podle stupně vzdělání	bez vzdělání	43	17	26
	základní včetně neukončeného	2 088	812	1 276
	střední vč. vyučení (bez maturity)	4 224	2 248	1 976
	úplné střední (s maturitou)	4 325	1 967	2 358
	nástavbové studium	495	167	328
	vyšší odborné vzdělání	220	78	142
	vysokoškolské	1 945	1 061	884

Zdroj: © Český statistický úřad, Metainformační systém ČSU

Jedním z přívlastků Jičína je „město škol“ a to proto, že v poměru k jeho velikosti zde najdeme skutečně neobvyklou paletu vzdělávacích institucí. Město je zřizovatelem pěti mateřských škol, čtyř základních škol a základní umělecké školy J. B. Foestra, fungují zde čtyři středoškolská zařízení a jedna speciální (dříve zvláštní) škola a v neposlední řadě je třeba zmínit i existenci vysokoškolského studia.

Univerzitní studium započalo svoji existenci v Jičíně na podzim roku 2005, kdy zahájili studium studenti prvních ročníků bakalářského studia. V současné době v Jičíně působí dvě univerzity a jejich tři fakulty. Jedná se o Technickou univerzitu v Liberci, která je zastoupena Hospodářskou a Pedagogickou fakultou a dále Českou zemědělskou univerzitu v Praze, která má v Jičíně Provozně ekonomickou fakultu a kromě bakalářského studia je zde možné studovat i magisterské studium.

Největší střední školou je Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Jičín. Je to státní vyšší odborná a střední škola s nabídkou tříletého studijního oboru zakončeného titulem DiS., čtyřletých studijních oborů s maturitou a tříletých učebních oborů pro získání výučního

listu. Vzdělávací nabídka zahrnuje také rekvalifikační kurzy pro nezaměstnané a uchazeče o zaměstnání, další vzdělávání pedagogických pracovníků a veřejnosti v oblasti ICT, CNC obráběcích strojů a elektrotechniky. Dalšími středními školami jsou Masarykova obchodní akademie, Lepařovo gymnázium a Soukromá střední podnikatelská škola – Altman, s.r.o.

Vzdělanostní struktura dosahuje překvapivě (na relativně malé město) dobrých ukazatelů, podíl vysokoškolsky vzdělaných, absolventů nástavbového studia i se středním všeobecným vzděláním je celkem o 10 procentních bodů vyšší než je celorepublikový průměr.

Nejvyšší podíl na ekonomicky aktivním obyvatelstvu má podle dosaženého vzdělání skupina „střední odborné s maturitou“.

Tabulka 7: Vývoj průměrné mzdy

2009	23.386,- Kč
2010	23.950,- Kč
2011	22.837,- Kč
2012	23.687,- Kč
2013	23.834,- Kč

Zdroj dat statistik a grafů: ČSÚ, MPSV, PČR

Tabulka 8: Údaje o vývoji nezaměstnanosti v období 2005 – 2015 v Jičíně

období	počet uchazečů	míra nezaměstnanosti/ podíl nezaměstnaných v %	počet volných pracovních míst
k 31. 12. 2005	595	6,7	95
k 31. 12. 2006	523	5,9	136
k 31. 12. 2007	423	4,8	270
k 31. 12. 2008	449	5,1	102
k 31. 12. 2009	664	7,5	31
k 31. 12. 2010	637	7,2	76
k 31. 12. 2011	566	6,4	88
k 31. 12. 2012	847	8,4	85
k 31. 12. 2013	630	6,4	95
k 31. 12. 2014	531	4,8	260
k 31. 12. 2015	370	3,4	235

Zdroj: © Český statistický úřad, Metainformační systém ČSU

Z výše uvedeného je zřejmé, že nezaměstnanost v posledních letech výrazně klesá a je dlouhodobě pod celostátním průměrem. Na zkoumání volebního chování obyvatel má ale pro moji práci význam období do roku 2014, to je období, kdy dochází ke kolísání vývoje zaměstnanosti. V té době doznívala hospodářská krize, která zasáhla především automobilový průmysl. V Jičíně a blízkém okolí působí mnoho silných perspektivních firem, ale většina z nich jsou dodavatelé automobilového průmyslu. To se právě v letech 2009 až 2012 odrazilo ve výši nezaměstnaných.

5.4 Doprava

Jičín leží na spojnici několika hlavních dopravních tras: Praha – Poděbrady/Ml. Boleslav – Krkonoše; Liberec – Hradec Králové – Brno; Semily; Nový Bydžov; a vlakové trati Liberec – Hradec Králové a (Praha) – Nymburk – Kopidlno – Jičín. Na hlavních trasách (Praha, Hradec, Krkonoše) jezdí v pracovní dny dohromady alespoň 15 autobusových spojů, avšak přes Jičín projedou jen tři páry rychlíků denně. Byla zavedena Městská hromadná doprava. Zajímavostí jsou turistické autobusy provozované v sezóně. Průjezd městem je pro osobní automobily komplikovaný zejména díky nepřehlednému značení a složitým křižovatkám, avšak pro většinu směrů existují objízdné trasy. Obchvat spojuje komunikace na N. Paku/Hradec, Poděbrady, Ml. Boleslav a Turnov.

5.5 Zdravotní a sociální péče

V Jičíně se nachází Oblastní nemocnice Jičín, a.s., která disponuje 508 lůžky, operačními sály, jednotkou intenzivní péče a dopravní zdravotnickou službou. Nabízí služby dialyzačního střediska, léčebny pro dlouhodobě nemocné, oddělení nukleární medicíny, mikrobiologie či klinické biochemie. V současné době dochází k modernizaci vybraných pavilónů.

Vedle nemocnice působí v Jičíně Poliklinika Jičín, která sdružuje soubor lékařů rozdílných specializací s cílem poskytování komplexní zdravotnické péče. V areálu jičínské polikliniky lze tak nalézt specialisty z následujících lékařských oborů: alergologie, diagnostika, endokrinologie, interní medicína, diabetologie, kožní, neurologie, oční, ORL, praktický lékař a revmatologie.

Jičín také provozuje stacionář APROPO pro postižené děti, denní stacionáře pro zdravotně postižené osoby a stacionáře pro seniory, zajišťuje sociální poradenství, osobní asistence pro zdravotně postižené děti, sociální rehabilitace, terénní programy, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, azylový dům tísňové péče a další.

5.6 Sport, rekreace, volný čas

Počátky tělovýchovného hnutí v Jičíně spadají do období šedesátých let 19. století, kdy jako jedna vůbec z prvních v bývalých českých zemích Rakousko-Uherska vznikla tělocvičná jednota Sokol. Od té doby uplynula řada let a tělovýchova prošla - stejně jako celá společnost - celou řadou úspěšných i méně úspěšných období a její současná podoba (ne však poslání

a cíle) se v mnohém liší od původních myšlenek zakladatelů. Vývojem prošla pochopitelně i tělovýchova jičínská s velmi bohatou tradicí. V Jičíně je možnost velkého výběru druhů sportů, do kterých se mohou aktivně zapojit občané i návštěvníci města, a to bez rozdílu toho, zda chtějí sport provozovat závodně či rekreačně. Současně je na území města registrováno přes 30 sportovních klubů či oddílů (zahrnuta pouze registrace v ČSTV a ČOS) provozujících 25 druhů sportu. Jičínská házená, která patří k nejúspěšnějším sportům v Jičíně, má jako jeden z mála klubů v ČR zastoupení tří mužských týmů v soutěžích. Muži „A“ hrají nejvyšší soutěž – extraligu. Dlouhou tradici má v Jičíně také oddíl atletiky. V devadesátých letech dosáhl oddíl svých dosud nejvýznamnějších úspěchů, jak v soutěžích jednotlivců, tak i družstev. V roce 1991 dokázaly juniorky vybojovat postup na Mistrovství ČR v Jablonci, kde vybojovaly zatím největší kolektivní úspěch pro jičínské atletické barvy bronzovou medaili. Pravidelné jsou každoroční prázdninové mítinky Východočeského turné atletů s Cenou města Jičina v běhu na 3000 m mužů a Memoriály MUDr. Vladislava Bosáka a Dády Bosákové a oblastní přebory jednotlivců v kategoriích mládeže. Své nesmazatelné místo v atletické historii má rovněž tradiční prosincový Mikulášský běh.

Veřejnosti jsou denně otevřeny dveře tenisových kurtů, Aqua centra a krytého zimního stadionu. Převážně ve školních tělocvičnách probíhají pravidelné hodiny aerobiku. V Jičíně bylo také před několika lety zrekonstruováno koupaliště Kníže a vybudováno mnoho atrakcí, především pro děti a mládež. Zapomenout pochopitelně nelze ani na akce s bohatou historií a tradicí, jakými beze sporu jsou březnový „Pochod Českým rájem za Rumcajsem, Mankou a Cipískem“ či prosincový už zmiňovaný „Mikulášský běh na Bradech.“ Z tohoto krátkého výčtu je patrné, že sport v Jičíně má nejen své hluboké kořeny, ale že si tu každý může najít svůj aktivní druh zábavy a odpočinku.

5.7 Průmysl a technická infrastruktura Jičina

Jičín byl od pradávna především centrem zemědělsko - průmyslové oblasti. Hlavními zemědělskými produkty byla řepa, cukrová řepa, brambory a obilí. Proto se také dřívější hlavní průmyslový podnik Agrostroj specializoval na zemědělskou techniku. Před revolucí v roce 1989 zde bylo zaměstnáno přes tři tisíce lidí z Jičina a blízkého okolí. Během deseti let klesl počet zaměstnanců téměř o dvě třetiny a to se projevilo v té době velkou nezaměstnaností. Dalšími velkými výrobními subjekty byla Krkonošská mlékárna a sýrárna a ČSAD. Mlékárna po privatizaci zanikla. V porevolučních letech se ale poměrně slušně

rozvívěla průmyslová zóna, ve které se nyní nachází několik velkých podniků, např. Continental (dříve ITT), Ronal, Vapos, Kobit, LPM, Microrisc nebo AEG. Rozvoj průmyslové zóny a oživení některých původních firem mají velký vliv na výši nezaměstnanosti v Jičíně.

Podle odvětví činnosti převažuje mezi ekonomicky aktivními osobami průmysl (téměř 30 %), následovaný kategoriemi školství, zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti (14 %) a obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží (13 %).

Téměř 73 % ekonomicky aktivních obyvatel je v zaměstnaneckém poměru, ze samostatně činných jsou podle právní formy nejpočetnější skupinou živnostníci nezapsaní v obchodním rejstříku. Většina pracujících je z Jičína a blízkého okolí, tj. do 20 kilometrů od Jičína. Za prací vyjíždí necelých 17 % obyvatel.

Město Jičín je zásobeno pitnou vodou Vodohospodářskou a obchodní společností, a.s. Zásobení pitnou vodou, stejně jako množství zdrojů vody je dostatečné. Jičín patří podílem připojení obyvatelstva na vodovodní síť (99,8 %) k nejlépe vybaveným obcím ČR. Odkanalizování města Jičín je provedeno jednotnou soustavou stokových sítí s čištěním odpadních vod v centrální čističce odpadních vod, která byla v posledních letech rekonstruována. Celé území města je plynofikováno. Město je zásobováno teplem z mnoha kotelen různých systémů. Většinou se jedná o kotelny domovní, spalující tuhé palivo. Na celém území Jičína byly položeny optické kabely a byly tak vytvořeny základní předpoklady pro moderní digitální technologie a telekomunikační síť. Území města je pokryto sítěmi všech domácích mobilních operátorů.

5.8 Místní politické subjekty

5.8.1 Občanská demokratická strana (sdružení ODS a nezávislých kandidátů)

Občanská demokratická strana je česká liberálně konzervativní pravicová strana, která se profiluje jako konzervativní a ekonomicky liberální na domácí scéně a euroskeptická na scéně evropské. Hlavními hesly programu strany jsou „*nízké daně, zdravé veřejné finance, nezadlužená budoucnost, podpora rodin s dětmi a sociálně potřebnými, adresný sociální systém, snižování byrokracie, uvolnění podnikání, bezpečný stát a transatlantická vazba.*“ ODS vznikla na ustavujícím kongresu v dubnu 1991 po rozpadu Občanského fóra. Občanská demokratická strana je od roku 1992 členem Evropské demokratické unie (EDU),

společného pravicového uskupení několika desítek evropských politických stran liberálního a křesťansko-demokratického zaměření.

Občanská demokratická strana spoluzakládala (společně s britskými Konzervativci) evropskou politickou stranu Hnutí za evropskou reformu a evropskou parlamentní skupinu Evropští konzervativci a reformisté.

Před volbami roku 2002 opustila ODS skupina okolo tehdejšího pražského primátora Jana Kasla. Nová strana se pojmenovala Evropští demokraté, roku 2006 se spojila se Sdružením nezávislých kandidátů do politické strany SNK Evropští demokraté.

ODS dlouhodobě získávala v obci Jičín nejvíce hlasů voličů. Bylo to způsobeno především tím, že to byla strana nová, relativně perspektivní. Její program splňoval představy obyvatel Jičína o lepší budoucnosti, o rozvoji privátního podnikání, snižování nezaměstnanosti, zvyšování životní úrovně. Jičín vzkvétal. V posledních sledovaných letech však oblíba ODS silně poklesla. Straně se nepodařilo vypořádat se s klientelismem a přestat bagatelizovat, resp. tolerovat problém korupce a změnit svůj postoj k EU (vykročit ze stínu V. Klause).

V Jičíně byl pokles oblíby strany způsoben také rozkoly ve straně, ne vždy zcela průhlednými realizacemi některých akcí, prosazováním osobních zájmů představitelů obce apod. Vlivem celosvětové krize automobilového průmyslu došlo také ke zvýšení nezaměstnanosti (velká část firem v Jičíně a blízkém okolí je orientována na automobilový průmysl), a to vše znamenalo razantní snížení popularity ODS. Nepomohlo ani spojení se stranou NK ve volbách v roce 2014.

5.8.2 Česká strana sociálně demokratická

Česká strana sociálně demokratická (zkratka: ČSSD) je česká sociálnědemokratická politická strana, která je členem Socialistické internacionály a Strany evropských sociálních demokratů. Je pokračovatelkou dvojjediné tradice československé sociálně demokratické strany a německé sociální demokracie v Československu.

Počátky českého dělnického hnutí lze nalézt v 60. letech 19. století. Tehdy vznikly první odborové a vzdělávací spolky českého dělnictva. V roce 1870 proběhla na Ještědu masová demonstrace českých a německých dělníků, takzvaný „tábor lidu“. V břevnovském hostinci U Kaštanu se konal 7. dubna 1878 ustavující sjezd zvláštní organizace českých sociálních

demokratů v rámci celorakouské sociálně demokratické strany pod názvem Sociálně demokratická strana československá v Rakousku. Od vytvoření samostatného státu byla druhou nejsilnější politickou stranou. V době zdánlivého rozmachu však již ve straně probíhal politický rozkol mezi vedoucím státoporným proudem a marxisticko-leninskou opozicí, která se hlásila ke Komunistické internacionále. Na sjezdu v září roku 1920 se sešla opoziční část, ustavila se jako ČSDSD - levice a přijala samostatný program. V říjnu téhož roku pak 23 poslanců tohoto křídla vytvořilo svůj vlastní poslanecký klub. Rozkol strany byl prakticky dovršen sjezdem zbytku strany v listopadu 1920, na kterém byl přijat nový Dělnický hospodářský program, a byly odmítnuty zásady Komunistické internacionály. Nakonec v květnu 1921 vznikla samostatná Komunistická strana Československa (KSČ). Toto rozdvojení ČSDSD velmi oslabilo. Po přijetí Mnichovské dohody v roce 1938 byla strana rozpuštěna. Roku 1945 byla Sociální demokracie (Československá sociální demokracie, ČSSD) obnovena jako jedna ze čtyř povolených českých stran Národní fronty. Dne 27. června 1948 byla protiprávně ukončena činnost strany nuceným sloučením s KSČ. Roku 1968 byl učiněn pokus o obnovu samostatné strany, avšak tyto plány zhatila invaze sovětských vojsk. Ačkoli bylo obnovení sociální demokracie plánováno již v roce 1968, uskutečnilo se až po roce 1989. ČSSD bylo vlastně jedinou sociální demokracií, která dokázala po roce 1989 obnovit svoji předkomunistickou relevanci. Na sjezdu v roce 1993 změnila strana název na Českou stranu sociálně demokratickou (ČSSD) a novým předsedou strany byl zvolen Miloš Zeman. V parlamentních volbách v červnu 1996 se ČSSD stala druhou nejsilnější stranou Česka. Poté se strana potýkala s mnoha aférami. Ve volbách samých pak strana skončila i přes svůj historicky nejlepší volební výsledek druhá za ODS. Na podzim roku 2008 strana vyhrála krajské volby a získala všech 13 hejtmanů, rovněž ve volbách do Senátu Parlamentu ČR slavila úspěch, když získala 23 nových senátorů z 27 možných. V roce 2010 ČSSD vyhrála volby do Poslanecké sněmovny. ČSSD má v obci Jičín dlouhodobě velkou členskou základnu. Přesto po roce 2000 byla její pozice v zastupitelstvu silně oslabena. Bylo to vlivem mnoha okolností. Především bylo značně rozvinuto soukromé podnikání, vzniklo mnoho nových stran, došlo k rozkolům uvnitř strany. Přestože strana např. v roce 2008 vyhrála krajské volby a získala všech 13 hejtmanů, rovněž ve volbách do Senátu Parlamentu ČR slavila úspěch, když získala 23 nových senátorů z 27 možných a v roce 2010 ČSSD vyhrála volby do Poslanecké

sněmovny, její pozici v komunálních volbách v obci Jičín to nijak podstatně neovlivnilo. Ve volbách v roce 2014 měla za sledované období nejhorší volební výsledek.

5.8.3 Komunistická strana Čech a Moravy

Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) je česká parlamentní komunistická politická strana. KSČ vznikla 14. až 16. května 1921 v důsledku ideologického konfliktu uvnitř Československé sociální demokracie a odštěpení se její větší části. V roce 1925 v ní byl vyhlášen proces „bolševizace“, což znamenalo utužení programové závislosti na Komunistické internacionále. Jako významná odbojová síla podporovaná Sovětským svazem se v roce 1945 stala součástí Národní fronty a vlády osvobozeného Československa. Převzít moc se KSČ podařilo 25. února 1948 (tzv. Vítězný únor), přičemž jí k tomu napomohla chybná taktika demokratických stran. Reforma KSČ začala až v první polovině 60. let a vyvrcholila za Pražského jara 1968. Obrodný proces byl ukončen invazí vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna 1968. Do roku 1990 existovala v rámci KSČ jako její dílčí územní organizace pouze Komunistická strana Slovenska, zatímco v českých zemích takový protějšek nebyl, ač bylo jeho vytvoření v souvislosti se federalizací státu v roce 1968 zamýšleno. Rozhodnutí mimořádného sjezdu KSČ 20. prosince 1989 tuto situaci napravilo a 31. března 1990 vznikla na ustavujícím sjezdu KSČM, která byla spolu s KSS v rámci stále existujícího Československa zastřešována federální Komunistickou stranou Československa (KSČS). Odlišný politický vývoj v obou částech státu vedl k přejmenování KSS na Stranu demokratickej ľavice a jejímu vystoupení z KSČS 7. dubna 1992. Do voleb v roce 1992 nastoupila KSČM jako součást Levého bloku spolu s Demokratickou levicí, hlásí se k hodnotám a tradicím levicového hnutí, jejím programovým cílem je socialismus.

V obci Jičín má strana stálou nepřilíš velkou voličskou základnu. Relativní úspěch ve volbách je způsoben silnou stranickou disciplínou, která zajišťuje téměř stoprocentní účast členů KSČM ve volbách. V každém sledovaném období získala KSČM, s výjimkou roku 2002, vždy stejný počet mandátů.

5.8.4 KDU – ČSL

Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL, též lidovci) je česká křesťansko-demokratická politická strana. Vznikla v lednu roku 1919 sloučením

několika katolických stran, do roku 1992 nesla jméno Československá strana lidová, jedná se tedy o jednu z nejstarších českých politických stran. Jejím hlavními tématy jsou podpora rodiny, venkova a křesťanské morální hodnoty. Činnost strany byla v minulosti dvakrát přerušena: poprvé v letech 1938–1945, kdy vůbec neexistovala, podruhé v letech 1948 - 1989, kdy byla začleněna v Národní frontě. Členskou základnu má tedy především na Moravě, její pozice jsou silnější na venkově než ve městech. Voliči strany se historicky rekrutovali mezi katolickým obyvatelstvem. Velká část jejích členů je jednak přestárlá, jednak apolitického typu. Politického života strany se většina členstva tedy neúčastní.

V červenci 2002 se strana stala koaličním partnerem ČSSD a US-DEU, s nimiž postupně sestavila vlády s premiéry Špidlou, Grossem a Paroubkem, přičemž druhou z těchto vlád svrhla v roce 2005 demise lidoveckých ministrů, vyvolaná nevyjasněnými finančními poměry rodiny Grossových. Po parlamentních volbách v roce 2006 KDU-ČSL vyjednávala o vytvoření vlády se zelenými a občanskými demokraty. Ta by ale nezískala důvěru Sněmovny. Následně KDU-ČSL vytvořila koaliční vládu s ODS a Stranou zelených.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2010 dopadly pro KDU-ČSL neúspěšně, strana nezískala ani jeden mandát a poprvé v dějinách samostatné České republiky ztratila zastoupení v dolní komoře parlamentu. Ve sněmovních volbách v říjnu 2013 strana překonala pětiprocentní hranici a stala se tak historicky první stranou, která se vrátila do sněmovny poté, co z ní vypadla. Po úspěšných volbách se stala součástí vládní koalice s ČSSD a hnutím ANO, v níž jí připadla tři ministerská křesla.

V obci Jičín získala stejně mandátů jako výše uvedená KSČM, v posledních komunálních volbách se zástupci strany do zastupitelstva nedostali. Jak již bylo uvedeno, velká část členů je vyššího věku a politického života se již neúčastní.

5.8.5 Volba pro město

Volba pro město (zkratka VPM), je česká liberální politická strana, sdružení usilující o rozvoj města. Působí převážně v Královéhradeckém kraji. Je zaměřena výhradně na komunální politiku. Její volební program je postaven na 5 pilířích:

- Efektivní město s vyrovnaným a průhledným hospodařením
- Zdravé město s moderní infrastrukturou

- Pohádkové město pro mladé rodiny, fanoušky kultury i sportovce
- Bezpečné město se smyslem pro čistotu i pořádek
- Důstojné město se vstřícnými orgány a veřejnou kontrolou

V komunálních volbách v obci Jičíně působí tato „mladá“ strana od roku 2006. Oslovila v podstatě stejný počet voličů jako výše uvedené strany KSČM a KDU – ČSL. Přičemž k ČSSD se velmi přiblížila.

5.8.6 Sdružení pro Jičín

Sdružení pro Jičín je sdružení nezávislých kandidátů a KDU-ČSL, které se poprvé zúčastnilo voleb do zastupitelstva města Jičína v roce 2010. Na kandidátce nalezneme členy KDU-ČSL a nezávislé kandidáty. Jsou věkově i profesně pestrá skupina a jejich společným cílem je přispívat k neustálému zlepšování podmínek pro život občanů Jičína a okolí.

Jsou si vědomi, že odpovědná správa majetku města je jednou ze základních povinností městského úřadu, ale zároveň chápou, že ke spokojenému životu jeho obyvatel zdaleka nestačí. Úřad musí být partnerem občanů, který jim pomůže nejen při vyřizování veškerých úředních záležitostí, ale podá pomocnou ruku těm, kteří se dostali do svízelné životní situace, se kterou si neumí sami poradit.

Protože se jedná o stranu velmi mladou, nelze sledovat její vývoj a výsledky ve volbách v kontextu práce.

5.8.7 Jičínský demokratický klub

Jičínský demokratický klub vznikl koncem roku 2013 a jeho zakladateli jsou bývalí radní a zastupitelé, jičínský patrioti, bezpartijní kandidáti, kteří pomohli vítězné straně několikrát vyhrát volby v Jičíně. Ty poslední, přestože je stále stejná ODS opět vyhrála, byly přelomové. Na scénu vstoupily nové síly, s nimiž se vítězná strana nedokázala dohodnout a tato neschopnost komunikace znamenala krizi na radnici. Od počátku byla v defenzívě. Proto vznikl Jičínský demokratický klub. Jičínský demokratický klub má za svůj program tzv. „desatero“:

- Jičín – moderní město pro všechny
- Jičín a rozpočet
- Jičín a sport

- Jičín a životní prostředí
- Jičín a kultura
- Jičín a vzdělávání
- Jičín a jeho tvář
- Jičín a cestovní ruch
- Jičín a sociální služby
- Jičín a doprava

Protože se jedná o stranu velmi mladou, nelze sledovat její vývoj a výsledky ve volbách v kontextu práce.

5.8.8 ANO 2011

Hlavním cílem ANO 2011 je dobře fungující, stabilní a prosperující společnost, ve které demokratická politická reprezentace pracuje ve prospěch všech občanů. K tomu musí vést politický dialog, zaměřený na zájmy a potřeby občanů. ANO 2011 nechce dělat politiku jen pro ni samotnou a ztrácet čas zbytečným politikařením. Chce do veřejného prostoru vrátit racionálnost a hledání pragmatických řešení. I proto je snahou hnutí ANO přivádět do politiky osobnosti, které něco dokázali a mají společnosti co nabídnout. Zároveň se hlásí k základním civilizačním hodnotám a chce být jasným a čitelným partnerem v rámci zahraniční politiky a Evropské unie.

Základními hodnotami ANO 2011 jsou:

- Svoboda
- Solidarita a zodpovědnost ke spoluobčanům
- Zdravý rozum a snaha hledat řešení
- Rodina a soulad mezi generacemi

Protože se jedná o stranu velmi mladou, nelze sledovat její vývoj a výsledky ve volbách v kontextu práce.

5.8.9 TOP 09

TOP 09 je česká konzervativní strana. Zaregistrována byla na Ministerstvu vnitra dne 26. listopadu 2009. Název je odvozen od motta *Tradice, Odpovědnost, Prosperita* a číslo devět symbolizuje rok vzniku strany. Na celostátním ustavujícím sjezdu konaném 27. a 28. listopadu 2009 byl do čela strany jednomyslně zvolen Karel Schwarzenberg.

Obecně se TOP 09 hlásí ke konzervatismu a odsuzuje populismus. Zároveň se kladně profiluje vůči EU a evropské integraci.

V Jičíně vzbudila tato strana velký zájem především mezi podnikateli. Předpokládal se velký úspěch ve volbách v roce 2010, nakonec tato strana získala jen dva mandáty a v dalších volbách v roce 2014 se ještě propadla.

5.8.10 Věci veřejné – Patrioti pro Jičín

Věci veřejné vznikly v roce 2001, jako strana byly zaregistrovány 22. července 2002. Deklarují se jako strana přímé demokracie a strana prosazující referenda. Věci veřejné po mnoha problémech, korupčních aférách a nepopulárních krocích vedení strany brzy ztratily svoji počáteční popularitu. V Jičíně se představitelé Věcí veřejných proměnili v hnutí Patrioti pro Jičín. Jejich prioritou je účelné a průhledné nakládání s veřejnými prostředky, snížení mandatorních výdajů městského úřadu tj. efektivní chod města, úřadu a příspěvkových organizací, podpora investic do sportu, kultury, mládeže a cestovního ruchu a další.

6 Volby a volební výsledky

6.1 Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2002

Komunální volby v roce 2002 přinesly mnoho změn. Nejdůležitější byla zejména právní novela, která přinesla nový zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. Volby však svými výsledky navazovaly na volby v 90. letech.⁸⁰ V komunálních volbách do zastupitelstva obce Jičín v roce 2002 byla nejúspěšnější ODS. Její pozice vyplývala již z prvních a druhých českých regionálních voleb v roce 1994 a 1998. V této době zvítězila ODS na úrovni celé České republiky ve volbách do parlamentu⁸¹ tak i ve volbách do zastupitelstva obce Jičín. Z 21 volených zastupitelů zasedli 8 křesel právě představitelé Občanské demokratické strany, kteří získali více než třetinu platných hlasů. Se třemi mandáty skončila Křesťanská demokratická unie - Česká strana lidová, Komunistická strana Čech a Moravy a Česká strana sociálně demokratická. V tomto roce oslabila postavení v obci Jičín právě ČSSD, které se však dařilo na úrovni kraje.⁸² Své místo si se dvěma mandáty obhájili i nestraníci. Poslední místo v zastupitelstvo získala také se dvěma zastupiteli Unie svobody - Demokratická unie.

Dle poměru hlasů zvítězila Občanská demokratická strana s 34,78 % hlasů. Na druhém místě skončila Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová se 16,49 % hlasů. Třetí příčku obhájila Komunistická strana Čech a Moravy s 14,21 % hlasů. Volební účast byla 45,21 %.

⁸⁰ Volby.cz [online] © Český statistický úřad, 2015 [cit. 1. 11. 2015]. Dostupné z: <http://volby.cz/>

⁸¹ Volby.cz [online] © Český statistický úřad, 2015 [cit. 1. 11. 2015]. Dostupné z: <http://volby.cz/>

⁸² Volby.cz [online] © Český statistický úřad, 2015 [cit. 1. 11. 2015]. Dostupné z: <http://volby.cz/>

Tabulka 9: Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2002

Počet volených členů zastupi- telstva	Počet voleb- ních obvodů	Okresy		Zapsaní voliči	Vol. účasť v %	Odevzd. obálky	Platné hlasy
		Počet	Zpr.				
21	1	15	15	13 238	45.21	5 984	113 670

Kandidátní listina	Hlasy		Počet kandidátů	Přepočt. základ dle počtu kandidátů	Přepočtené % plat. hlasů	Poč et ma ndá tů
	abs.	v %				
1 Křesť. demokr. unie - Čs. str. lid.	18 745	16.49	21	113 670	16.49	3
2 Komunistická str. Čech a Moravy	16 160	14.22	21	113 670	14.21	3
3 Sdružení nezávislých	11 849	10.42	21	113 670	10.42	2
4 Občanská demokratická strana	39 536	34.78	21	113 670	34.78	8
5 Unie svobody- Demokratická unie	12 876	11.33	21	113 670	11.32	2
6 Česká str. sociálně demokrat.	14 504	12.76	21	113 670	12.75	3

Zdroj: Vlastní zpracování.

6.2 Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2006

Další volby do zastupitelstva obce se konaly po čtyřletém období a to v roce 2006. V tomto roce opět drtivě zvítězila Občanská demokratická strana, která celkově získala 10 mandátů. To je o dva více než v roce 2002. Tradiční strany, Komunistická strana Čech a Moravy a Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová, si naopak pohoršily. Tyto strany si pohoršily v řádu získaných hlasů i mandátů, a to jak na lokální, tak i celorepublikové úrovni.⁸³ Stejnou podporu si udržela Česká strana sociálně demokratická, která získala opětovně 3 mandáty. Nestraniční získali 1 mandát. V těchto volbách se dostaly do popředí i čistě lokální politické celky, a to SNK Evropští demokraté, Volba pro město a Sdružení nestraničníků.

Občanská demokratická strana zvítězila drtivě se 40,93 % přepočtených platných hlasů. Na druhém místě skončila Česká strana sociálně demokratická s 13,76 % hlasů a za ní Komunistická strana Čech a Moravy s 11,95 % hlasů. Volební účast se oproti roku 2002 snížila a činila pouhých 43,50 %. V tomto roce můžeme sledovat narůstající podporu pravicově orientované Občanské demokratické strany.

⁸³ Volby.cz [online] © Český statistický úřad, 2015 [cit. 1. 11. 2015]. Dostupné z: <http://volby.cz/>

Tabulka 10: Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2006

Počet volených členů zastupitelstva	Počet volebních obvodů	Okresy		Voliči v seznamu	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy
		celkem	zpr.				
21	1	15	15	13 154	43,50	5 720	111 957
Kandidátní listina		Hlasy		Počet kandidátů	Přepočtený základ dle počtu kandidátů	Přepočtené % platných hlasů	Počet mand átů
číslo	název	abs.	v %				
1	Česká str. sociálně demokrat.	15 415	13,77	21	111 957,00	13,76	3
2	Občanská demokratická strana	45 827	40,93	21	111 957,00	40,93	10
3	SNK Evropští demokraté	5 935	5,30	21	111 957,00	5,30	1
4	NEZÁVISLÍ	7 639	6,82	21	111 957,00	6,82	1
5	Křesť.demokr.unie-Čs. str. lid.	10 165	9,08	21	111 957,00	9,07	2
6	Komunistická str. Čech a Moravy	13 387	11,96	21	111 957,00	11,95	2
7	Volba pro město	9 834	8,78	21	111 957,00	8,78	2
8	"Sdružení nestraníků"	3 755	3,35	21	111 957,00	3,35	0

Zdroj: Vlastní zpracování.

6.3 Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2010

Volby konané v říjnu roku 2010 přinesly oproti minulým volbám mnoho změn. Volby v celorepublikovém i lokálním byly nejvíce ovlivněny postupující ekonomickou krizí, kdy se většina voličů logicky odpoutala od pravicových stran. Tyto změny byly jasné již v předvolebních kampaních. *"V roce 2010 byla témata rovnosti, svobody a právního řádu v debatách zdůrazňována daleko méně. Prim logicky hrála hlavně ekonomická krize. Klíčovými hodnotami, které strany akcentovaly v kampani k volbám 2010, byla efektivita a zajištění před budoucími riziky."*⁸⁴ U ODS však neustále převažoval důraz na ekonomická témata, což zapříčinilo ztrátu hlasů. U ČSSD bylo hlavním tématem zdravotnictví, u KSČM potom sociální politika a u Strany zelených to byla korupce.

Ve volbách na lokální úrovni došlo ke změně v přerozdělení hlasů kandidátům na rozdíl od stabilních výsledků z minulých voleb. Nezávislí kandidáti se dostali do čela v počtu odevzdaných hlasů v rámci České republiky a dosáhli tak vůbec nejlepších volebních výsledků.⁸⁵ Rapidně naopak klesla podpora Občanské demokratické strany. Sílu začala nabírat Česká strana sociálně demokratická. Obraz celorepublikových voleb se tedy promítl i do lokálního měřítka. Ve volbách se začaly angažovat další subjekty, a to strana TOP 09, Věci veřejné a další menší občanské aktivity, které však nezískaly žádné mandáty.

Na prvním místě, avšak s úbytkem hlasů, se umístila Občanská demokratická strana s podílem 26,97 %. Česká strana sociálně demokratická vybojovala 15,66 % všech hlasů a v závěsu lokální politická strana Volba pro město se ziskem 13,53%. V této době byla volební účast podstatně vyšší, neboť byla nadpoloviční a to 50,94 %. Největší motivací voličů byla krize, nejistota a východiskem se zdála být snaha o změnu.

⁸⁴ *Ve volební kampani si nejvíc prostoru utrhla ČSSD.* Týden.cz [online] © 2006 EMPRESA MEDIA, a.s. [cit. 1. 11. 2015]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/volby-2010/ve-volebni-kampani-si-nejvic-prostoru-utrhla-cssd_169899.html

⁸⁵ Volby.cz [online] © Český statistický úřad, 2015 [cit. 1. 11. 2015]. Dostupné z: <http://volby.cz/>

Tabulka 11: Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2010

Počet volených členů zastupitelstva	Počet volebních obvodů	Okrsky		Voliči v seznamu	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy
		celkem	zpr.				
21	1	15	15	13 025	50,94	6 615	127 384
Kandidátní listina		Hlasy		Počet kandidátů	Přepočtený základ dle počtu kandidátů	Přepočtené % platných hlasů	Počet mandátů
číslo	název	abs.	v %				
1	Sdružení nestraníků pro Jičín	5 899	4,63	21	127 384,00	4,63	0
2	Občanská demokratická strana	34 362	26,98	21	127 384,00	26,97	6
3	Komunistická str. Čech a Moravy	11 126	8,73	20	121 318,09	9,17	2
4	Česká str. sociálně demokrat.	19 954	15,66	21	127 384,00	15,66	4
5	Volba pro město	17 244	13,54	21	127 384,00	13,53	3
6	TOP 09	12 797	10,05	21	127 384,00	10,04	2
7	Sdružení ČSL, NK	KDU- 12 365	9,71	21	127 384,00	9,70	2
8	Volte www.cibulka.net	Pr.Blok 196	0,15	1	6 065,90	3,23	0
9	Věci veřejné	13 441	10,55	21	127 384,00	10,55	2

Zdroj: Vlastní zpracování.

6.4 Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2014

Po překonání ekonomické krize proběhly volby v říjnu 2014. V této době došlo k velkému rozmachu ekonomiky a lidé se z pozice nejistoty dostali opět k upřímné volbě. Ačkoliv se zdálo, že se jedná o běžné volby, *"při bližším pohledu bylo zřejmé, že se bude jednat o volby výjimečné – tentokrát kandiduje o třetinu více stran a hnutí než v minulých volbách do zastupitelstev před čtyřmi lety, celkem kolem 160. Dohromady usiluje o hlasy voličů rekordních 234 tisíc kandidátů, kteří bojují o zhruba 70 000 míst."*⁸⁶ Další novinkou byla možnost cizinců volit v lokálních volbách. *"Nově mohou do volebního výsledku zasáhnout také cizinci. Krajský soud v Brně v září rozhodl, že občané z jiných zemí EU, kteří u nás mají přechodný pobyt, smějí svým hlasem ovlivnit složení městské rady. Dříve mohli volit pouze cizinci z Evropské unie s trvalým pobytem u nás."*⁸⁷ I v Jičíně došlo k rapidnímu nárůstu kandidujících celků a tak měli voliči zkomplikovanou volbu. Rozdíly v počtu přidělených hlasů a mandátů již také nebyly vysoké. Jičín se tak dostal v typografii lokálních demokracií ke kompetitivnímu modelu.

Nejvyšší podporu získalo hnutí ANO 2011, které získalo 3 mandáty. Stejným počtem se může chlubit hnutí Patrioti pro Jičín, Sdružení pro Jičín a Jičínský demokratický klub. Se dvěma mandáty skončily Volba pro město, Sdružení ODS a NK, Česká strana sociálně demokratická a Komunistická strana Čech a Moravy. Jeden mandát potom získala strana TOP 09.

Procentuální rozdíl nebyl mezi stranami velký, nejvyšší podporu 14,43 %, za které získalo ANO 2011 3 mandáty, získali i Patrioti pro Jičín s 11,76 % hlasů. Volební účast byla ze sledovaných období nejnižší, neboť se zúčastnilo pouhých 40,89 % oprávněných voličů.

⁸⁶ Volby 2014: Rekordní počet kandidujících uskupení i žen, poprvé volí cizinci. Česká televize [online] © Česká televize 1996 – 2015. [cit. 1. 11. 2015] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1014807-volby-2014-rekordni-pocet-kandidujicich-uskupeni-i-zen-poprve-voli-cizinci>

⁸⁷ Volby 2014: Rekordní počet kandidujících uskupení i žen, poprvé volí cizinci. Česká televize [online] © Česká televize 1996 – 2015. [cit. 1. 11. 2015] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1014807-volby-2014-rekordni-pocet-kandidujicich-uskupeni-i-zen-poprve-voli-cizinci>

Tabulka 12: Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2014

Počet volených členů zastupitelstva	Počet volebních obvodů	Okrsky		Voliči v seznamu	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasý
		celkem	zpr.				
21	1	15	15	12 924	40,89	5 284	99 061
Kandidátní listina		Hlasý		Počet kandidá tů	Přepočtený základ dle počtu kandidátů	Přepočtené % platných hlasů	Počet mandátů
číslo	název	abs.	v %				
1	Jičínský demokratický klub	11 190	11,30	21	99 061,00	11,29	3
2	Volba pro město	10 685	10,79	21	99 061,00	10,78	2
3	Jičín pro kult. a sport a SPO	3 394	3,43	21	99 061,00	3,42	0
4	ANO 2011	14 296	14,43	21	99 061,00	14,43	3
5	PATRIOTI pro Jičín	11 902	12,01	21	99 061,00	12,01	3
6	Sdružení ODS a NK	8 605	8,69	21	99 061,00	8,68	2
7	Sdružení pro Jičín	11 656	11,77	21	99 061,00	11,76	3
8	Česká str. sociálně demokrat.	10 852	10,95	21	99 061,00	10,95	2
9	TOP 09	6 852	6,92	21	99 061,00	6,91	1
10	Komunistická str. Čech a Moravy	9 629	9,72	21	99 061,00	9,72	2

Zdroj: Vlastní zpracování.

6.5 Pol. subjekty a jejich vol. výsledky v obci Jičín v r. 2002, 2006, 2010 a 2014

Tabulka 13: Pol. subjekty a jejich vol. výsledky v obci Jičín v r. 2002, 2006, 2010 a 2014

Politické strany a sdružení v obci Jičín	Rok 2002	Rok 2006	Rok 2010	Rok 2014
ODS	8	10	6	
ČSSD	3	3	4	2
KSČM	3	2	2	2
KDU - ČSL	3	2		
Sdružení KDU –ČSL, NK			2	
Unie svobody – Demokratická unie	2			
Volba pro město		2	3	2
SNK Evropští demokraté		1		
Nezávislí		1		
TOP 09			2	1
Sdružení nezávislých	2			
Věci veřejné			2	
Sdružení pro Jičín				3
Sdružení ODS a NK				2
ANO 2011				3
Patrioti pro Jičín				3
Jičínský demokratický klub				3

Zdroj: Vlastní zpracování.

7 Kvantitativní výzkum

7.1 Dotazník

Pro účely kvantitativního výzkumu byl jako nejvhodnější technika sběru dat vybrán dotazník.

Konstrukce dotazníku musí vycházet ze záměrů výzkumu. Při tvorbě dotazníku je třeba se zaměřit na srozumitelnost, přehlednost, jednoduchost vyplňování, grafickou úpravu.

Dotazník by tedy měl být konstruován tak, aby respondent hned na začátku neodradil od vyplňování. Také by neměl klást na respondentův přehnané nároky. Dotazník se používá tam, kde nelze nebo bylo složité získat data jiným způsobem.

Na počátku tvorby dotazníku je důležité si stanovit cíl průzkumu, na který se zaměříme. Cíl musí být především zjistitelný a srozumitelný. Pokud není přesně definován, může se stát, že průzkum nesplní očekávání.

Délka vyplňování dotazníku závisí na počtu otázek. Běžně se uvádí délka dotazníku v rozmezí 30 až 40 otázek a doba vyplňování 15 až 20 minut, nicméně tolik času je ochoten věnovat vyplňování pouze velmi dobře motivovaný respondent. Většinou více než 15 otázek dotazovanou osobu odradí. Vhodná doba na vyplňování dotazníku je do 10 minut.

Součástí dotazníků nebo jeho přílohou by měl být oslovovací dopis, ve kterém kromě oslovení a žádosti o vyplnění dotazníku, by mělo být vysvětleno, k jakým účelům budou výsledky dotazníku použity. Dále by měly být uvedeny stručné pokyny k vyplnění dotazníku a přibližná doba nutná k vyplnění dotazníku.

Na závěr dotazníku je vhodné poděkovat za čas strávený vyplňováním dotazníku. Je možné také připsat stručné pokyny k odevzdání dotazníku, pokud to nebylo uvedeno již v oslovovacím dopise.

Forma dotazníků je různá – dotazníky mohou být zasílány poštou nebo rozdávány přímo respondentům, mohou být zasílané elektronicky, časté je také telefonické zjišťování. Pro tuto práci byla zvolena papírová forma dotazníku.

Dotazník byl rozdáván na Poliklinice v Jičíně v ordinaci alergologie v době od května roku 2015 do srpna téhož roku. Majitelka ordinace byla oslovena s žádostí o pomoc při sběru dat a souhlasila s tím, že její zaměstnankyně budou v odpoledních hodinách před koncem ordinační doby, oslovovat pacienty s žádostí o vyplnění dotazníku. Data byla průběžně analyzována a zpracovávána. Oslovovací dopis k dotazníku je uveden v příloze této diplomové práce.

Dotazník je složen ze 13 otázek, které se dotýkají všech oblastí volebního chování obyvatel. Dotazník byl předložen náhodnému vzorku respondentů, který sestával z 200 vybraných obyvatel, kterým je nad 19 let (volby proběhly v roce 2014).

7.2 Interpretace výzkumu

7.2.1 Rozdíly ve volebním chování sociálně a ekonomicky odlišných skupin obyvatel

V teoretické části byly představeny teoretické přístupy k volebnímu chování obyvatel. Hlavním determinantem rozdílnosti ve volbě je právě sociální a ekonomická situace jednotlivců. Jak již bylo uvedeno, sociální vrstva je skupina obyvatel se shodnými atributy. Pro účely výzkumu je však nutné tento pojem přesně a zřetelně operacionalizovat. Každá sociální vrstva má své charakteristiky, například je to zaměstnání, příjem nebo i vzdělání. Nyní budou představeny základní sociální skupiny obyvatel ve městě Jičín právě na základě výše uvedených znaků. V následující části bude dokazováno, že klasická teze o volebním chování sociálních skupin platí i ve městě Jičín při volbách do zastupitelstva.

Oblast Královéhradeckého kraje patří mezi stabilní regiony, neboť počet přistěhovalých i odchozích se vyrovnává. Ačkoliv se kraj v České republice řadí s celkovým počtem 551 590 obyvatel⁸⁸ k málo lidnatým oblastem, dochází zde k ekonomickému i sociálnímu růstu. ČSÚ však takto pozitivně budoucnost nevidí. Podle jeho projekce bude počet obyvatel v Královéhradeckém kraji postupně klesat. Prognóza předpokládala, že v roce 2004 bude v kraji o 1 940 obyvatel méně, než byl skutečný stav. Při zohlednění skutečnosti, že projekce nepočítá s migrací, jedná se o rozdíl 1 650 osob, protože migrace v roce 2004 činila 290 osob. Očekává se, že tempo snižování počtu obyvatel bude stále rychlejší. Zatímco v desetiletí 2010 - 2020 bude úbytek obyvatel činit 14 444 osob, v desetiletí 2040 – 2050 to

⁸⁸ ČSÚ [online] © Český statistický úřad 2015 [cit. 6. 11. 2015] Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

bude 30 867 osob (vše za stejných podmínek – bez migrace). Ještě více alarmující je změna věkové struktury.⁸⁹

V Jičíně byla sociální vrstva definována na základě příjmu, vzdělání a pracovní pozice, které uvedli respondenti ve svém dotazníku. Logicky byli z analýzy vyloučeni obyvatelé, kteří neuvedli odpovědi na stěžejní otázky. Šetření se zúčastnilo v čistém počtu 187 lidí.

Vzdělání

Dosažené vzdělání bylo hodnoceno dle šesti stupňů, přičemž největší procento lidí spadá pod vzdělání na střední škole s maturitní zkouškou. Tabulka vzdělání ukazuje výsledky šetření.

Tabulka 14: Vzdělání

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet respondentů	% respondentů
Základní	15	8%
Vyučen bez maturity	29	15%
Vyučen s maturitou	41	22%
Střední s maturitou	61	33%
Nástavba a VOŠ	19	10%
Vysokoškolské	22	12%
Celkem	187	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Zaměstnání

Další otevřené otázky v dotazníkovém šetření byla otázka zaměstnání. Aby bylo možné převést zaměstnání na počitatelné hodnoty, bylo využito mezinárodní škály klasifikace zaměstnání (ISCO), kterou v 80. letech vytvořila Mezinárodní organizace práce. V našich podmínkách se standardně používá pro měření sociálně ekonomického statusu tzv. katalog

⁸⁹ *Demografický vývoj. Královéhradecký kraj*. ČSÚ [online] © Český statistický úřad 2015 [cit. 6. 11. 2015] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20543031/5206a301.pdf/6803f50a-f208-4957-b2c6-93d95a7159d6?version=1.0>

zaměstnání KZAM, který je modifikací mezinárodní škály ISCO⁹⁰. Tyto škály jsou konstruovány tak, že neměří finanční příjem jednotlivce přímo, ale vychází z dalších faktorů, které příjem bezprostředně ovlivňují. Proto byly odpovědi zařazeny do desíti tříd plus třídy seniorů, která není v katalogu uvedena. V první skupině jsou zařazeni zákonodárci a všichni řídicí pracovníci, sem spadají nejvyšší státní úředníci a nejvyšší představitelé soukromých i veřejných institucí. Do druhé skupiny poté spadají specialisté, a to zejména v oblasti vědy a techniky, v oblasti zdravotnictví, ale i novináři či jazykovědci. Ve třetí třídě jsou všichni techničtí a odborní pracovníci, a to od oblasti stavebnictví do oblasti právní. Do čtvrté skupiny spadají všichni nižší úředníci. Do páté třídy mezi pracovníky ve službách a prodeji spadají například kuchaři, prodavači a tak dále. Sedmá třída obsahuje všechny kvalifikované pracovníky v oblasti zemědělství, lesnictví a rybářství, přičemž osmá třída zahrnuje všechny pracovníky, kteří obsluhují stroje ve velkých i menších výrobcích. Mezi pomocné a nekvalifikované pracovníky můžeme zařadit například uklízeče, ale obecně sem můžeme zařadit pomocníky ve všech výše uvedených oblastech. Mezi zaměstnance v ozbrojených silách patří vojáci. Podle uvedené profese byla dle katalogu ISCO zařazena jednotlivá profese pod skupinu, do které oficiálně spadá.

Tabulka 15: Zaměstnání

Pracovní pozice	Počet respondentů	% respondentů
1. Zákonodárci a řídicí pracovníci	4	2%
2. Specialisté	13	7%
3. Techničtí a odborní pracovníci	15	8%
4. Úředníci	22	12%
5. Pracovníci ve službách a prodeji	35	19%
6. Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	6	4%
7. Řemeslníci a opraváři	8	4%
8. Obsluha strojů, montéři	10	5%

⁹⁰ Klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO). ČSÚ [online] © Český statistický úřad 2015 [cit. 6. 11. 2015] Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23172001/metodicka_prirucka_1.pdf/1607eef6-476b-47b6-af64-a426699ac52a?version=1.0

9. Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	49	26%
10. Zaměstnanci v ozbrojených silách	2	1%
11. Senioři	23	12%
Celkem	187	100%

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO). ČSÚ [online] © Český statistický úřad 2015 [cit. 6. 11. 2015] Dostupné

https://www.czso.cz/documents/10180/23172001/metodicka_prirucka_1.pdf/1607eef6-476b-47b6-af64-a426699ac52a?version=1.0

Příjmy

Další posuzovanou hodnotou je příjem obyvatel. Všichni respondenti si vybrali ve škále příjmových kategorií a zařadili se do jedné z nich. Platové rozvržení je následující.

Tabulka 16: Příjmy

Příjem	Počet respondentů	% respondentů
0 - 5 000 Kč	13	7%
5 001 - 10 000 Kč	25	13%
10 001 - 15 000 Kč	52	28%
15 001 - 20 000 Kč	39	22%
20 001 - 25 000 Kč	26	14%
25 001 - 30 000 Kč	20	10%
nad 30 000 Kč	12	6%
Celkem	187	100%

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z výzkumu je zřejmé, že v posuzovaném vzorku, a tedy i ve společnosti, jsou skupiny, kterým je přisuzován určitý sociologický status. Lze rozlišit skupiny s vyšším sociálním postavením a naopak i s nižším sociálním postavením. Výsledky výzkumu také dokazují, že mezi jednotlivými ukazateli existuje přímá spojitost. Lze sledovat lineární vztah mezi vzděláním, příjmem i zaměstnáním.

Pozornost nyní bude zaměřena na prokázání hypotézy, že existuje přímá spojitost statusu jedince s jeho volebním chováním. Platí, že příslušníci socioekonomických skupin, kteří se řadí do nižších pater sociální struktury, podporují levicové strany, přičemž politická orientace voličů z vyšších vrstev má naopak pravicový charakter? Za tímto účelem bude převedena volební podpora a uvedené charakteristiky do následující tabulky.

Tabulka 17: Volební podpora stran podle dosaženého vzdělání

Nejvyšší dosažené vzdělání	ANO 2011	Volba pro město	Patrioti	Jičínský demokratický klub	ČSSD	KSČM	Jiné
Základní	-	1	-	-	8	6	1
Vyučen bez maturity	1	2	5	3	6	9	3
Vyučen s maturitou	5	6	3	9	10	6	2
Střední s maturitou	22	15	17	6	1	-	-
Nástavba a VOŠ	4	5	6	1	1	1	1
Vysokoškolské	5	6	3	4	3	1	-
Celkem	37	35	34	23	27	23	8
Celkem %	20%	19%	18%	12%	14%	12%	5%

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z tabulky vyplývá, že obyvatelé se základním vzděláním či s vyučením bez maturity inklinují k levicovým stranám, podporují Českou stranu sociálně demokratickou a Komunistickou stranu Čech a Moravy. Naopak lidé s vyšším vzděláním, s maturitou, nástavbou a vysokou školou volí naopak pravicově zaměřené strany. Tato tabulka tedy výše uvedenou hypotézu potvrzuje.

Tabulka 18: Volební podpora podle výše příjmu

Příjem	ANO 2011	Volba pro město	Patrioti	Jičínský demokratický klub	ČSSD	KSČM	Jiné
0 - 5 000 Kč	-	-	-	-	4	8	1
5 001 - 10 000 Kč	-	1	2	1	11	8	2
10 001 - 15 000 Kč	9	10	9	7	8	6	3
15 001 - 20 000 Kč	12	7	13	7	-	-	-
20 001 - 25 000 Kč	8	9	5	2	-	-	2
25 001 - 30 000 Kč	4	5	4	4	2	1	-
nad 30 000 Kč	4	3	1	2	2	-	-
Celkem	37	35	34	23	27	23	8
Celkem %	20%	19%	18%	12%	14%	12%	5%

Zdroj: Vlastní zpracování

Stejně patrný je výsledek z tabulky volební podpory dle výše příjmu. Je zřejmé, že chování jednotlivých sociálních tříd definovaných dle výše příjmů, také potvrzuje výše uvedenou hypotézu. Levicové strany ČSSD a KSČM mají největší podporu mezi nižší a střední nižší třídou, které stranám odevzdaly nejvíce hlasů. Naopak vyšší sociální třídy s vyšším finančním příjmem dávají přednost pravicovým stranám. Zlom nastává pouze u tříd s platy od 25 tisíc nahoru, kdy jsou hlasy distribuovány více rovnoměrně mezi všechny strany, i tak však můžeme pozorovat určitou inklinaci k pravicovým celkům.

Tabulka 19: Volební podpora podle profesního zařazení

Pracovní pozice	ANO 2011	Volba pro město	Patrioti	Jičínský demokratický klub	ČSSD	KSČM	Jiné
1. Zákonodárci a řídící pracovníci	1	-	-	2	-	1	-
2. Specialisté	4	5	2	2	-	-	-
3. Techničtí a odborní pracovníci	3	4	4	3	-	-	1
4. Úředníci	6	5	6	2	2	1	-
5. Pracovníci ve službách a prodeji	14	15	14	8	5	2	-
6. Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství aj.	1	2	-	-	2	-	1
7. Řemeslníci a opraváři	3		1	1	2	-	1
8. Obsluha strojů, montéři	-	-	-	-	4	6	-
9. Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	5	4	7	5	12	13	3
10. Zaměstnanci v ozbrojených silách	-	-	-	-	-	-	2
Celkem	37	35	34	23	27	23	8
Celkem %	20%	19%	18%	12%	14%	12%	5%

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO). ČSÚ [online] © Český statistický úřad 2015 [cit. 6. 11. 2015] Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/10180/23172001/metodicka_prirucka_1.pdf/1607eef6-476b-47b6-af64-a426699ac52a?version=1.0

I v tomto případě se potvrdila teze, že vyšší profesní zařazení inklinuje k pravicovým politickým stranám, naopak nižší profesní pozice volí levicové celky, které mají ve svých programech sociální politiku.

Výsledky analýzy volebního chování tedy potvrzují odlišné volební chování dle zařazení do sociálněekonomických skupin obyvatel. Výzkum je tedy v souladu s tezí volebního chování.

7.2.2 Rozdíly ve volebním chování obyvatel na škále pravice-levice

Jak již bylo uvedeno v teoretické části, politické strany nejčastěji dělíme dle osy na pravici a levici. Toto dělení má co do činění se socioekonomickými odlišnostmi obyvatel. Právě to má rozhodující vliv na formování politických názorů, neboť lidé volí právě ty politické celky, které jim nabízí, co chtějí.

Z výsledků voleb do zastupitelstva obce z let 2002 až 2014 je zřejmé, že vždy dominovala pravice. V obci Jičín tedy převažují pravicové hodnoty, a to liberalizace, výroba, ustupující role státu. Tuto tezi mělo potvrdit či vyvrátit dotazníkové šetření. Voličů jsme se ptali, kde se vidí na ose levice - pravice. Mezi možnostmi byla levice, střed a pravice. Další možností byla odpověď, že záleží na okolnostech, což znamená, že volič dává přednost spontánní volbě, kdy záleží na mnoho faktorech. Poslední možností je odpověď nevím. Právě ta uvažuje situaci, kdy respondent nedisponuje žádnou znalostí politické teorie.

Politické strany kandidující v zastupitelských volbách byly řazeny na osu pravice-levice dle jejich volebního programu a oficiálního zařazení. Na základě poznatků jsou tedy vlevo zařazeny KSČM, ČSSD, vpravo stojí naopak ANO 2011, Volba pro město, Jičínský demokratický klub, ODS. Výjimku tvoří KDU-ČSL, Strana Zelených, Patrioti a Unie svobody-demokratická unie, které jsou převážně středovými stranami. Již toto rozvržení stran je samo o sobě vypovídající, neboť pravicové strany dominují i ve stranickém pluralitním systému.

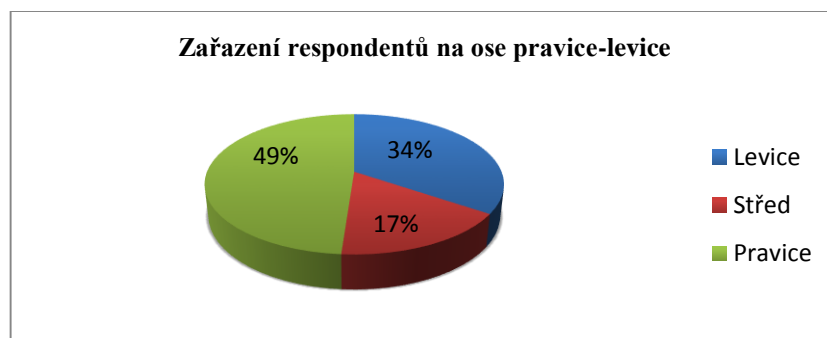
Na tuto otázku odpovědělo 200 respondentů, kteří byli pro výzkum relevantní. 9 z nich potom zvolilo odpověď nevím. Dalších 17 uvedlo odpověď, že záleží na okolnostech, ke kterým uvedli, že se jedná zejména o jejich spokojenost s původním volebním obdobím a na nabídce nových politických stran. Podle těchto respondentů nezáleží na vymezení hodnot pravice-levice, ale jejich volba je spontánní a tedy i nestabilní. Je tedy pracováno se 174 hlasy.

Tabulka 20: Zařazení respondentů na ose pravice-levice

Zařazení na ose pravice-levice	Počet respondentů	% respondentů
Levice	60	34%
Střed	29	17%
Pravice	85	49%
Celkem	174	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf 1

Zdroj: Vlastní zpracování.

Téměř polovina respondentů se zařadila na ose do pravicových hodnot, což je v souladu s volebními výsledky do zastupitelstva v obci Jičín v posledních volbách. Téměř třetina smýšlí středově, což také odpovídá novým hnutím, která se svými hodnotami řadí jak do levice, tak i pravice. Naopak levicová podpora má klesající charakter. Hypotézu, že obyvatelé Jičína inklinují spíše k pravicovým hodnotám, můžeme považovat za potvrzenou.

7.2.3 Stabilita volebního chování obyvatel

Stabilita volebního chování vychází zejména z modelu stranické identifikace. *"Model stranické identifikace považuje volbu za zjevné vyjádření loajality k politické straně. Stranická identifikace je dlouhodobý vztah voliče ke straně, je podobného rázu jako například náboženská identita nebo národnost."*⁹¹ Radek Kopřiva k této definici dodává, že stranická identifikace je chápána jako důsledek postupného kognitivního formování jedince

⁹¹ VLACHOVÁ, Klára. *Stranická identifikace v české republice*. Sociologický ústav AV ČR [online] 2015 [cit. 10. 11. 2015]. Dostupné z: http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/134_00-5wptext.pdf

v dlouhodobějším časovém rámci. Základem je socializace jednice v rodině, ve vyšším věku pak převážně v zájmových skupinách.⁹²

Stranický systém v ČR prošel od 90. let mnoha změnami a lidé si postupně utvořili určitou stranickou identifikaci. Na národní úrovni vzniklo několik politických celků, které úspěšně existují dodnes. Tyto strany fungují také na regionální úrovni. Otázkou však zůstává, zda se stihla utvořit stranická identifikace během dvaceti let a zda se vyznačuje tato identifikace stabilitou. Odpověď jsme našli v již proběhlých výzkumech. Například Vlachová uvedla, že její analýzy odhalily, že ve *"voličském politickém prostoru České republiky lze hovořit o fenoménu stranické identifikace, a běžnými součástmi psychologického „stranictví“ jsou jak stranická identifikace pozitivní, tak stranická identifikace negativní."*⁹³

V následující části výzkumu budeme potvrzovat hypotézu, že míra stability volebního chování občanů města Jičín je vyšší v případě pravicových stran. Odpověď na tyto otázky budeme hledat ve volbách do zastupitelstva v letech 2002 až 2014.

Tabulka 21: Volební výsledky

Politické strany a sdružení v obci Jičín	Rok 2002	Rok 2006	Rok 2010	Rok 2014
ODS	8	10	6	
ČSSD	3	3	4	2
KSČM	3	2	2	2
KDU - ČSL	3	2		
Sdružení KDU –ČSL, NK			2	
Unie svobody – Demokratická unie	2			
Volba pro město		2	3	2
SNK Evropští demokraté		1		
Nezávislí		1		
TOP 09			2	1
Sdružení nezávislých	2			
Věci veřejné			2	
Sdružení pro Jičín				3
Sdružení ODS a NK				2
ANO 2011				3
Patrioti pro Jičín				3
Jičínský demokratický klub				3

Zdroj: Vlastní zpracování.

⁹² KOPŘIVA, Radek. *Stabilita volební podpory politických stran v komunálních volbách*. Acta Politologica, 2010. s. 3–16. Vol. 2, No. 3. ISSN 1803-8220.

⁹³ VLACHOVÁ, Klára. *Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice*. Sociologický časopis, 2003, Vol. 39, No. 4: 487–508. s. 506.

Největší stabilitou se ve volbách do zastupitelstva obce Jičín vyznačují Česká strana sociálně demokratická a Komunistická strana Čech a Moravy. Oba politické celky mají od roku 2002 stabilní pozici v zastupitelstvu obce, obě strany získaly ve všech volbách mandáty v rozmezí dvou až čtyř. Jedná se o velké strany, které si drží své postavení na celorepublikové úrovni. Z těchto velkých stran však v posledních dvou volbách neuspěla KDU-ČSL. O volební stabilitě se dalo v roce 2002, 2006 a 2010 mluvit i u Občanské demokratické strany, ta však ve volbách v roce 2014 neobhájila svoji pozici. To však bylo zapříčiněno politickými skandály a vůbec velkými změnami v politickém uspořádání v České republice. Obecně můžeme říci, že ODS prohrála boj s novými pravicovými celky a občané dali přednost právě jim.

Mnoho hlasů v posledních volbách získaly nové politické celky, a to Sdružení pro Jičín, Patrioti, ANO 2011 a Jičínský demokratický klub.

Hypotéza tedy potvrzena nebyla, neboť stabilita volebního chování obyvatel byla potvrzena pouze ve vztahu k levicovým stranám.

7.2.4 Další faktory ovlivňující volební chování obyvatel

Existuje mnoho dalších faktorů, které ovlivňují volební chování obyvatel města. Tyto vedlejší faktory však nejsou hlavním předmětem výzkumu.

Volební chování je ovlivněno povahou volebního systému, neboť jeho složitost mnohdy voliče odradí volit. Mnoho voličů nerozumí pravidlům volby, proto také nevyužije všechny hlasy. V dotazníku byli zespondenti dotazováni, zda rozumí principům volebního systému do zastupitelstva obce, přičemž byla nabídnuta odpověď ano a ne. Tato otázka může být zkreslena tím, že mnoho respondentů odpoví nepravdivě. V průzkumu se ze 187 respondentů přiznalo 79, že zcela nerozumí volebnímu systému. Dalším důležitým faktorem, který ovlivňuje volební chování obyvatel města je také rodina. V tomto ohledu se 108 respondentů přiznalo, že volilo jako někdo z rodiny. To také navazuje na premisy socioekonomických skupin, neboť rodina obvykle spadá do jedné třídy. Důležitým aspektem volebního chování je dále počet dětí, a zda žijí s voliči ve společné domácnosti. Čím více mají voliči dětí, se kterými žijí ve společné domácnosti, inklinují k levicovým hodnotám. Posledním

důležitým faktorem je věk. V poslední době jsme svědky, kdy mladí volí nové politické celky, odklání se od tradičních politických stran a dávají šanci novým uskupením.

8 Závěr

V této diplomové práci byla sledována volební účast a podoba volebního chování v obci Jičín. Byly analyzovány volby v letech 2002 - 2014 do místního zastupitelstva. Bylo sledováno, jakým způsobem se proměnily preference obyvatel města, a které politické celky dominovaly. Nakonec byla posouzena volební nálada z roku 2014 a vyhodnoceny poznatky z dotazníkového šetření.

V Jičíně byla sociální vrstva definována na základě příjmu, vzdělání a pracovní pozice, které uvedli respondenti ve svém dotazníku.

Z tabulky č. 17 - Volební podpora stran podle dosaženého vzdělání - vyplývá, že obyvatelé se základním vzděláním či s vyučením bez maturity inklinují k levicovým stranám, podporují Českou stranu sociálně demokratickou a Komunistickou stranu Čech a Moravy. Naopak lidé s vyšším vzděláním, s maturitou, nástavbou a vysokou školou volí naopak pravicově zaměřené strany. Stejně patrný je výsledek z tabulky č. 18 - Volební podpory dle výše příjmu. Levicové strany ČSSD a KSČM mají největší podporu mezi nižší a střední nižší třídou, které stranám odevzdaly nejvíce hlasů. Naopak vyšší sociální třídy s vyšším finančním příjmem dávají přednost pravicovým stranám. Zlom nastává pouze u tříd s platy od 25 tisíc korun nahoru, kdy jsou hlasy distribuovány více rovnoměrně mezi všechny strany, i tak však můžeme pozorovat určitou inklinaci k pravicovým celkům. Z tabulky č. 19 je patrné, že vyšší profesní zařazení inklinuje k pravicovým politickým stranám, naopak nižší profesní pozice volí levicové celky, které mají ve svých programech sociální politiku.

Vše výše uvedené tedy potvrzuje Hypotézu 1, že existuje přímá spojitost statusu jedince s jeho volebním chováním. Platí, že příslušníci socioekonomických skupin, kteří se řadí do nižších pater sociální struktury, podporují levicové strany, přičemž politická orientace voličů z vyšších vrstev má naopak pravicový charakter.

Politické strany kandidující v zastupitelských volbách byly řazeny na osu pravice-levice dle jejich volebního programu a oficiálního zařazení. Na základě poznatků jsou tedy vlevo zařazeny KSČM, ČSSD, vpravo stojí naopak ANO 2011, Volba pro město, Jičínský demokratický klub, ODS. Výjimku tvoří KDU-ČSL, Strana Zelených, Patrioti a Unie svobody-demokratická unie, které jsou převážně středovými stranami. Již toto rozvržení

stran je samo o sobě vypovídající, neboť pravicové strany dominují i ve stranickém pluralitním systému.

Téměř polovina respondentů se zařadila na ose do pravicových hodnot, což je v souladu s volebními výsledky do zastupitelstva v obci Jičín v posledních volbách – Tabulka č. 20. Necelá třetina smýšlí středově, což také odpovídá novým hnutím, které se svými hodnotami řadí jak do levice, tak i pravice. Naopak levicová podpora má klesající charakter. Hypotézu 2, že obyvatelé Jičína inklinují spíše k pravicovým hodnotám, můžeme považovat za potvrzenou.

Největší stabilitou se ve volbách do zastupitelstva obce Jičín vyznačují Česká strana sociálně demokratická a Komunistická strana Čech a Moravy – Tabulka č. 21. Oba politické celky mají od roku 2002 stabilní pozici v zastupitelstvu obce, obě strany získaly ve všech volbách mandáty v rozmezí dvou až čtyř. Jedná se o velké strany, které si drží své postavení na celorepublikové úrovni. Z těchto velkých stran však v posledních dvou volbách neuspěla KDU-ČSL. O volební stabilitě se dalo v roce 2002, 2006 a 2010 mluvit i u Občanské demokratické strany, ta však ve volbách v roce 2014 neobhájila svoji pozici. To však bylo zapříčiněno politickými skandály a vůbec velkými změnami v politickém uspořádání v České republice. Obecně můžeme říci, že ODS prohrála boj s novými pravicovými celky a občané dali přednost právě jim.

Mnoho hlasů v posledních volbách získaly nové politické celky, a to Sdružení pro Jičín, Patrioti, ANO 2011 a Jičínský demokratický klub.

Hypotéza 3, že míra stability volebního chování občanů města Jičín je vyšší v případě pravicových stran tedy potvrzena nebyla, neboť stabilita volebního chování obyvatel byla potvrzena pouze ve vztahu k levicovým stranám.

9 Zdroje

- [1] ADAMOVÁ, K., KŘÍŽKOVSKÝ, L. *Politologie*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, 1997. s. 381. ISBN 8085963221.
- [2] BEZDÍČEK, V., ŽANTOVSKÝ, P. *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000. str. 151.
- [3] CABADA, L. KUBÁT, M. a kol. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 448. ISBN 987-80-7380-076-5.
- [4] ČERVENKA, J. *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006, 226 s. ISBN 8073300818.
- [5] ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V., ČOPIK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha: Grada, 2010. s 224. ISBN 9788024730615.
- [6] ČMEJREK, J. *Obce a regiony jako politický prostor*. 1. vyd. Praha: Alfa, 2008. s. 32. ISBN 978-80-87197-00-4.
- [7] DAHL, R. *O demokracii*. Praha: Portál, 2001. 192 s. ISBN 80-7178-422-2.
- [8] DAHL, R. *Demokracie a její kritici*. 1. vyd. Praha: VICTORIA PUBLISHNIG, 1995. Str. 17. ISBN 80-85605-81-3.
- [9] DAHL, R. *Demokracie v právním státě?* 2. vyd. Praha: Nadace Readers International, 1995. Str. 121. ISBN 80-901813-1-7
- [10] DLOUHÝ, M. *Úvod do teorie her*. 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2009, 119 s. ISBN: 8024516098.
- [11] DOWNS, A. *An economic theory of democracy*. Boston: Addison - Wesley, 1957. s. 310.
- [12] FIALA, P., STRMISKA, M. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal, 1998. s. 263. ISBN 80-85947-31-5.
- [13] FIALA, P., STRMISKA, M. *Teorie politických stran*. Brno : Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009. 263 s. ISBN 978-80-87029-71-8.

- [14] FUNG, A. *Varieties of Participation in Complex Governance*. Public Administration Review [online]. 2006a, vol. 66, s. 66-75 [cit. 7. 10. 2015]. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1540-6210.2006.00667.x>
- [15] GRAEME, B., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 392. ISBN 80-85947-67-6.
- [16] HOLMAN, R. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, 539 s. ISBN: 80-7179-380-9.
- [17] HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2007. s. 379. ISBN 978-80-210-4249-0.
- [18] KLÍMA, M. *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. 1. vyd. Praha: Radix, 1998. s. 14. ISBN 8086031136.
- [19] KOPŘIVA, R. Vliv komponent volebního systému na volební chování. Agris [online]. [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/75/152936/183Kopriva.pdf
- [20] KOUDELKA, Z. *Obce a kraje: podle reformy veřejné správy v roce 2001*. Praha: Linde, 2001. s. 423. ISBN 80-7201-272-X.
- [21] KREJČÍ, J. *Kvalita výzkumů volebních preferencí*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, 262 s. ISBN: 80-7330-056-7.
- [22] LAZARFELD, P. F., BERELSON, B. *The people's choice; how the voter makes up his mind in a presidential campaign*. 3. vyd. New York: Columbia University Press, 1968.
- [23] LINEK, L. *Rostoucí sociální nerovnosti ve volební účasti v Česku v letech 1990-2010*. Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/

- [24] LIPSET, S. M. *Elections: The Expression of the Democratic Class Struggle*. In Lipset, S.M. – Bendix, R. (eds.): *Class, Status, and Power: social stratification in comparative perspective*, Toronto, The Free Press. Lipset 1966, s. 413.
- [25] MATES, P., MATULA, M. *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. s. 112. ISBN 9788070794074.
- [26] MATĚJŮ, P. *Nerovnost, spravedlnost, politika*. Sociologické nakladatelství, 2000. s. 402. ISBN 8085850826.
- [27] PEHE, J. *Pravice a levice? Matoucí pojmy!* Pehe - Politický zápisník. [online]. [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/zapisnik/2006/pravice-a-levice-matouci-pojmy>
- [28] PLATÓN. *Ústava*. Překlad František Novotný. 4. opr. vyd. Praha: OIKOYMENH, 2005. 427 s. ISBN 80-7298-142-0.
- [29] PROROK, V., LISA, A. *Politologie*. 1. vyd. Praha: Aleš Čeněk, 2009. s. 223. ISBN 8073801418.
- [30] ROUSSEAU, J. *O společenské smlouvě, neboli, O zásadách státního práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2002, 157 s. Knihovna společenských věd. ISBN 80-864-7310-4.
- [31] ROSENBERG, S., MCCAFFERTY, W. *The Image and the Vote Manipulating Voters' Preferences*. *The Public Opinion Quarterly* [online]. 1987, roč. 51, č. 1, s. 31-47 [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: <http://poq.oxfordjournals.org/content/51/1/31.abstract>
- [32] ROSENBERG, S., MCCAFFERTY, P., HARRIS, K., BOHAN, L. *The Image and the Vote: The Effect of Candidate Presentation on Voter Preference*. *American Journal of Political Science* [online]. 1986, roč. 30, č. 1, s. 108-127 [cit. 25. 10. 2015]. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/2111296?seq=1#page_scan_tab_contents
- [33] ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií: Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. s. 304. ISBN 80-7367-177-8.
- [34] SCHATTSCHEIDER, E. *The semisovereign people: a realist's view of democracy in America*. Wadsworth Publishing, 1975. s. 143. ISBN 978-0030133664.

- [35] SCHUMPETER, J. A. *Capitalism, Socialism and Democracy*. London: Kessinger Publishing, 2010. s. 424. ISBN 978-1169832121.
- [36] SVENSSON, P. *Teorie demokracie*. Brněnské přednášky. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1995. s. 287. ISBN: 808595902X
- [37] ŠARADÍN, P., OUTLÝ, J. *Studie o volbách do zastupitelstev v obcích*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. s. 48 ISBN 80-244-0798-1.
- [38] Česká republika. *Ústava České republiky*. In Sběrka zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1, s. 2-16. ISSN 1211-1244.
- [39] VALEŠ, L. *Dějiny politických teorií*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 270. ISBN: 978-80-7380-031-4.
- [40] VANČURA, P. *Teorie demokracie*. 1. vyd. Svitavy: Trinitas, 2012, 111 s. ISBN 978-808-6885-285
- [41] WEIGLE, M., BUTTERFIELD, J. *Civil Society in Reforming Communist Regimes: The Logic of Emergence*. *Comparative Politics* [online]. 1992, roč. 1, č. 25, 1 - 23 [cit. 8. 10. 2015]. Dostupné z: <http://links.jstor.org/sici?sici=0010-4159%28199210%2925%3A1%3C1%3ACSIRCR%3E2.0.CO%3B2-G>

10 Přílohy

10.1 Příloha č. 1 – Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj počtu obyvatel dle sčítání v jednotlivých letech.....	32
Tabulka 2: Obyvatelstvo podle pohlaví a rodinného stavu r. 2014	33
Tabulka 3: Obyvatelstvo dle věkových skupin r. 2014	33
Tabulka 4: Obyvatelstvo podle průměrného věku	34
Tabulka 5: Obyvatelstvo podle národnosti	35
Tabulka 6: Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání	36
Tabulka 7: Vývoj průměrné mzdy	37
Tabulka 8: Údaje o vývoji nezaměstnanosti v období 2005 – 2015 v Jičíně.....	38
Tabulka 9: Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2002	50
Tabulka 10: Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2006	52
Tabulka 11: Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2010	54
Tabulka 12: Výsledky voleb do zastupitelstva obce Jičín 2014	56
Tabulka 13: Pol. subjekty a jejich vol. výsledky v obci Jičín v r. 2002, 2006, 2010 a 2014	57
Tabulka 14: Vzdělání.....	60
Tabulka 15: Zaměstnání.....	61
Tabulka 16: Příjmy	62
Tabulka 17: Volební podpora stran podle dosaženého vzdělání	63
Tabulka 18: Volební podpora podle výše příjmu	64
Tabulka 19: Volební podpora podle profesního zařazení.....	65
Tabulka 20: Zařazení respondentů na ose pravice-levice	67
Tabulka 21: Volební výsledky	68

10.2 Příloha č. 2 - Průvodní dopis dotazníku

Vážení spoluobčané,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který bude podkladem pro moji diplomovou práci na téma Volby a volební chování obyvatel obce Jičín. Uvědomuji si, že Váš čas je vzácný, ale bez Vaší spolupráce bych nemohl svoji diplomovou práci vypracovat. Vyplnění dotazníku Vám bude trvat přibližně 10 – 15 minut.

Samozřejmě Vám garantuji, že údaje získané tímto průzkumem budou naprosto důvěrné a budou využity výhradně ve formě hromadného zpracování dat pro účely diplomové práce. V žádném případě nebudou poskytnuty dalším subjektům.

Dotazník odevzdejte v ordinaci alergologie MUDr. Zemanové na Poliklinice v Jičíně.

Prosím o vyplnění dotazníku do 31. srpna 2015.

Mnohokrát Vám děkuji za Vaši ochotu.

Radek Žalský
Podůlší 18
506 01 Jičín

Telefon: 725 861 641
E-mail: zalak@post.cz

V Jičíně 30. dubna 2015

10.3 Příloha č. 3 - Dotazník

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- muž
- žena

2. Jaký je váš věk?

- 18-27
- 28-37
- 38-57
- 58-77
- 77 a více

3. Jaký je Váš rodinný stav?

- svobodný(á)
- ženatý/vdaná
- rozvedený(á)
- vdovec/vdova

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- vyučen bez maturity
- vyučen s maturitou
- střední s maturitou
- nástavba
- vysokoškolské

5. Kolik máte dětí?

- 0
- 1
- 2
- 3
- Více

6. Kolik dětí s vámi žije ve společné domácnosti?

- 0
- 1
- 2
- 3
- více

7. Jaké je Vaše současné postavení?

- zaměstnanec
- soukromník, podnikatel
- nezaměstnaný
- student
- pracující důchodce
- nepracující důchodce
- mateřská dovolená

8. V případě, že jste zaměstnán(a), na jaké pozici pracujete?

-

9. Jaký je Váš čistý měsíční příjem?

- 0 až 5 tisíc Kč
- 5 001 – 10 000 Kč
- 10 001 - 15 000 Kč
- 15 001 – 20 000 Kč
- 20 001 – 25 000 Kč
- 25 001 – 30 000 Kč
- nad 30 tisíc Kč

10. Na ose levice-pravice volíte?

- levice
- střed
- pravici
- záleží na okolnostech
- nevím

11. Jakou politickou stranu jste volil(a) v posledních volbách?

-

12. Volil(a) jste stejně jako někdo z Vaší rodiny?

- Ano
- Ne

13. Rozumíte základním principům volebního systému?

- Ano
- Ne